

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

2017-yil 22-fevral, chorshanba

№ 8 (1019)

1996-yil dekabrda chiqarib boshlagan

Elektron manzil: info@uzhurriyat.uz

www.hurriyat.uz

ХАЛОВАТНИ ИШДАН ТОПГАНЛАР...

Очилбой ака кўп тармоқли тadbirkор. Чорвачилик соҳасини ҳам беш кўлдай билади. Мана, натижаларни кўринг-у ўзингиз баҳо беринг. Дастлабки йиллари саккиз бош бузук, тўққиз бош кўй билан чорвага кўр ташлаган қахрамонимизни худо ёрлаб, ишини ўнглади. Ҳозирги кунда майда шохли мол 300 бошни, сигир-бузоқлар эса 200 бошни ташкил этиб турибди.

⇒ 3-бет

Эллик минг йиллик микроблар “тирилди”

Олимлар Мексиканинг Чиуауа штатидаги кристаллар горида топилган 50 минг йиллик микробларни “тирилтирди”. Бир неча йил аввал микроблар селенит кристалларидаги суяқлик намуналарида аниқланган эди.

⇒ 5-бет

ТАЪЛИМ ТИЗИМИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР

Бугун амалдаги таълим тизимимиз замонавий, ривожланган давлатлардаги каби глобаллашув талабларига жавоб бера олаётими? Таълим тизимида ечимини кутаётган қандай муаммолар бор?

⇒ 6-бет

ЧОРШАНБАДАН ЧОРШАНБАГАЧА

15 февралда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев “Маданият ва спорт соҳасида бошқарув тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонни имзолади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 15 февраль куни Иқтисодий ҳамкорлик бўйича Ўзбекистон — Россия ҳукуматларaro комиссиясининг навбатдаги мажлисида иштирок этиш учун мамлакатимизга келган Россия Федерацияси Ҳукумати раисининг ўринбосари Дмитрий Козакни қабул қилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевга Америка Қўшма Штатлари Президенти Дональд Трамп Ўзбекистон Республикаси ва АҚШ ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 25 йиллиги муносабати билан табрик йўллади.

17 февраль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев “Фанлар академияси фаолияти, илмий-тадқиқот ишларини ташкил этиш, бошқариш ва молиялаштиришни янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорни имзолади.

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ! «ОЛТИН ҚАЛАМ»

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси ва Журналистларни қайта тайёрлаш маркази қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда миллий ва халқаро журналистиканинг энг юксак ютуқларини кенг оммалаштириш, ОАВ ходимлари фуқаролик позицияларини намоён этишлари учун шароит яратиш ҳамда журналистларда таҳлилий-танқидий мушоҳада ва ижодий фаолиятга янгича ёндашувларни шакллантириш мақсадида “Олтин қалам” XII Миллий мукофоти учун халқаро танловни ўтказди.

3 май — Жаҳон матбуоти эркинлиги кунига бағишланган бу танловга 2016 йилнинг 31 мартдан 2017 йилнинг 31 мартига — бир йил давомида газета ва журналларда chop этилган, радио орқали эфирга узатилган ҳамда телевиденида кўрсатилган ва интернет нашрларида берилган материаллар 2017 йилнинг 10 апрелигача қабул қилинади.

ТАНЛОВ ҒОЛИБЛАРИ УЧУН ҚУЙИДАГИ МУКОФОТЛАР ТАЪСИС ЭТИЛГАН:

Журналистика соҳасида бош миллий мукофот
Ғолиб махсус диплом, “Олтин қалам” кўкрак нишони, статуеткаси ва Ўзбекистон Республикасида белгиланган энг кам иш ҳақининг 200 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланади.

Асосий мукофотлар:

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (телевидение — 1-, 2-, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (радио — 1-, 2-, 3-ўринлар);

▶ ВАТАН ҲИМОЯСИ — МУҚАДДАС БУРЧ

Президентимиз раҳнамолигида ҳарбий хизматчиларни қўллаб-қувватлаш ва уларни муносиб рағбатлантириш тизими яратилгани осойишта турмушимизни таъминлашда юксак самаралар бермоқда.

Муддатли ҳарбий хизмат даврида намунали хулқи, жанговар тайёргарлиги ва юксак интеллектуал салоҳияти билан сафдошларига ибрат бўлган йигитлар олий ўқув юртларига ўқишга киришда имтиёз берувчи тавсияномаларга эга бўлмоқда. Тошкент шаҳридаги ҳарбий қисмда ўтказилган тантанали тadbirkор ана шундай имтиёзга қўлга киритган бир гуруҳ йигитларга тавсияномалар топширилди.

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги ҳузуридаги Жамоатчилик кенгаши аъзоси, Ўзбекистон халқ артисти А.Рафиқов, Мудофаа вазирлиги фахрийлар ишлари бўйича марказий кенгаши раиси Х.Қосимов, ҳарбий қисм командири О.Аҳоров ва бошқалар ҳарбий хизмат давомида эгалланган билим, орттирилган тажриба ҳаётда дадил қадамлар

ИМТИЁЗ ВА ИМКОНИЯТ

билан одимлашда муҳим аҳамият касб этишини таъкидлади.

Биринчи Президентимизнинг 2012 йил 31 майдаги “Ўзбекистон Республикаси Қурулли Кучлари сафида мудатли ҳарбий хизматни ўтаб бўлган фуқароларга имтиёзлар тизимини такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорига мувофиқ тавсияномага эга

бўлган фуқаролар барча йўналиш ва мутахассисликлар бўйича мамлакатимиздаги олий ўқув юртларига ўқишга киришда тўплаш мумкин бўлган энг юқори баллнинг 27 фоизи миқдорида қўшимча балл шаклидаги имтиёзга эга бўлади. Номзодлар бундай тавсияномани олиш учун жанговар ва маънавий-маърифий тайёргарлик, ҳарбий интизом ва тест синовлари

натижалари бўйича энг кўп балл тўплаши зарур.

— Олий ўқув юртларига ўқишга киришда имтиёз берувчи тавсиянома ҳарбий хизмат давомида қўлга киритган ютуқларимизнинг бир қисми, холос, — дейди оддий аскар Музаффар Жураонов. — Армияда Ватан, эл-юрт, ота-она, тинчлик, ор-номус, жасорат каби улугвор тушунчаларнинг маъносини теран

тушундик, уларни янада қадрлайдиган, асрайдиган бўлди. Аскарликдан кейин ҳам ҳаётимни ҳарбийлик билан боғламоқчиман. Шу йўналишдаги олий ўқув юртига ҳужжат топшираман. Тадбирда куй-қўшиқлар янгради, шеърлар ўқилди.

Д.КАРИМОВ,
ЎЗА мухбири
Т.МАМАДАМИНОВ (ЎЗА)
олган сурат

ЖУРНАЛИСТИКА СОҲАСИДА “ОЛТИН ҚАЛАМ” XII МИЛЛИЙ МУКОФОТИ

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (босма ОАВ — 1-, 2-, 3-ўринлар);
Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (интернет-журналистика — 1-, 2-, 3-ўринлар).
Биринчи ўринни олган ғолиблар диплом, “Олтин қалам” кўкрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 160 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

Иккинчи ўринни олган ғолиблар диплом, “Олтин қалам” кўкрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 140 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

Учинчи ўринни олган ғолиблар диплом, “Олтин қалам” кўкрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 120 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

Раёбатлантирувчи мукофотлар учун номинациялар:
ОАВда китобхонлик маданияти тарғиб қилинган энг яхши материал учун;

Чет эллик журналистнинг Ўзбекистон ҳақидаги энг яхши материали учун;
Энг яхши фоторепортаж;
Энг яхши матбуот хизмати.

Мазкур номинациялар ғолиблари диплом, “Олтин қалам” статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 50 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

“Олтин қалам” танлови ғолибларини мукофотлаш, шунингдек, уни ўтказиш билан боғлиқ сарф-харажатлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фондининг молиявий кўмағида амалга оширилади.

Шунингдек, миллий ҳамкорлар ҳамда қатор халқаро ташкилотларнинг Ўзбекистондаги ваколатхоналари ва элчихоналари ҳам ўз рағбатлантирувчи мукофотларини таъсис этган (илова қилинади).

Танлов шартлари:

Танловга теле-, радио-, босма материаллар ҳамда интернет нашрларида эълон қилинган ишлар тақдим этилади (5 тадан кам бўлмаслиги керак).

Телевидение бўйича видеоматериаллар, ахборот таъшувчи воситанинг қандай кўринишда бўлишидан қатъи назар, 3 дақиқадан 30 дақиқачага бўлиши керак.

Радиоташитиришлар (CD, DVD дискда) 5 дақиқадан 30 дақиқачага бўлиши керак.

Матбуот ва интернет материаллари асл нусхалда ёки кўчирма нусхалда тақдим этилиши лозим.

Танловга юборилган материалларга қуйидагилар илова қилиниши лозим:

муаллиф ҳақида маълумотнома (объективка);
муаллифнинг турар жойи, уй ва иш телефонлари;
паспорт нусхаси.

Танлов ғолибларини тантанали мукофотлаш маросими 2017 йил 3 май — Жаҳон матбуоти эркинлиги кунини “Туркистон” саройида ўтказилади.

Мукофот бир шахсга такроран берилмайди.

Материаллар “Олтин қалам” танловига деб кўрсатилган ҳолда қуйидаги манзилга юборилиши лозим:

100011, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй
Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси 3-қavat.
Телефонлар: 244-64-61, 244-37-87.

www.journalist.uz

МИЛЛИЙ ҲАМКОРЛАР ТАЪСИС ЭТГАН НОМИНАЦИЯЛАР

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши:
«Меҳнат муносабатлари мавзуси энг яхши ёритилган материал учун»;

«Ижтимоий шериклик мавзуси энг яхши ёритилган материал учун»;

Ўзбекистон Мустақил босма ОАВ ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш Жамоат фонди:

«Журналистика ривожига қўшган ҳиссаси учун»;

«Соғлом она ва бола йили» Давлат дастури ижроси ёритилган энг яхши материал учун».

ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛАР ТАЪСИС ЭТГАН НОМИНАЦИЯЛАР

Бирлашган Миллатлар ташкилотининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ахборот маркази:

«Ўзбекистон ва БМТ ҳамкорлиги ёритилган энг яхши материал учун».

ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси:

«Ноғиронлар ҳаёти мавзуси ёритилган энг яхши материал учун»;

Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти:

«Ешларни экстремизм ва терроризм каби радикал таъсирлардан асраш масалалари ёритилган энг яхши материал учун»;

«Мамлакатда давлат ҳокимияти органларининг очиқлиги ва ҳисобдорлигини ошириш ҳамда жамоатчилик назоратини ривожлантириш масалалари ёритилган энг яхши таҳлилий материал учун».

Project HOPE (ЮСАИД дастури) (АҚШ):

«USAIDнинг сил касалигига қарши кураш дастури доирасида сил касалигининг олдини олиш ва даволаш масалалари ёритилган энг яхши материал учун».

D V V International (Германия):

«Катта ёшдагилар, айниқса, аёлларга таълим бериш, қўшимча янги ҳунар инсон ҳаёти яхшилинишига қандай ёрдам берганлигининг энг яхши намуналари акс этган материал учун».

«Минтақавий мулоқот» халқаро ташкилоти (Словения):

«ОАВ коррупцияга қарши курашда».

АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси:

«Халқ маданият меросини сақлаш масалалари ёритилган энг яхши материал учун»;

«Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик мавзусидаги энг яхши материал учун».

ХХРнинг Ўзбекистондаги элчихонаси:

«Замонавий “Ипак йўли”нинг иқтисодий салоҳияти ҳақидаги энг яхши материал учун»;

«Ўзбекистоннинг хорижий мамлакатлар билан маданий-гуманитар алоқаларини мустаҳкамлаш (жумладан, Хитой билан) борасида олиб борилаётган ишлар ҳақидаги энг яхши материал учун»;

«Ўзбекистон Республикаси ва Хитой Халқ Республикаси ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик мавзусидаги энг яхши материал учун (икки мамлакат ўртасидаги дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 25 йиллиги муносабати билан)».

«Softline» халқаро ўқув маркази (Россия Федерацияси):
«Ахборот хавфсизлиги масалалари ёритилган энг яхши материал учун».

2017 йил — ХАЛҚ БИЛАН МУЛОҚОТ ВА ИНСОН МАНФААТЛАРИ ЙИЛИ

МУЛОҚОТ ХАЛҚ ИШОНЧИННИ ОШИРМОҚДА

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий якунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги маърузасида белгилаб берилган вазифалар ижросини таъминлаш бўйича оилалардаги ижтимоий-иқтисодий ва маънавий муҳитни ўрганиш мақсадида бир қатор масъул ташкилотлар вакилларида иборат ишчи гуруҳ ташкил этилиб, вилоятларда иш бошлади.

Олтинқул тумани ишчи гуруҳи фаолияти самарадорлигини ошириш бўйича ўтказилган йиғилишда Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, «Маҳалла» хайрия жамоат фонди, вилоят ҳокимлиги вакиллари, маҳалла фуқаролар йиғинлари раислари, мутасадди ташкилотлар раҳбарлари иштирок этди.

Президентимиз раҳнаомлигида инсон ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш, аҳоли турмуш фаровонлигини ошириш, уларнинг орзу-ниятлари, ҳаётий муаммо ва эҳтиёжларини ўрганиш ва ҳал этишда халқ билан мулоқот тизимини йўлга

қўйишга алоҳида эътибор қаратилаётгани таъкидланди.

— Тумандаги 36 маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудда 45 мингдан зиёд оила истиқомат қилади, — дейди Олтинқул тумани ҳокими ўринбосари, туман хотин-қизлар қўмитаси раиси Муҳаммад Султонова. — Оилалардаги ижтимоий-иқтисодий ва маънавий муҳитни ўрганиш бўйича ташкил этилган туман ишчи гуруҳи томонидан оилаларнинг ўз даромадини ошириш борасидаги имкониятни ўрганиб чиқилмоқда. Муайян йўналиш бўйича оилавий тадбиркорликни йўлга

қўйиш учун уларга амалий ёрдам кўрсатилиб, банк кредитлари ажратилмоқда. Аҳоли билан бевосита мулоқотларда кўплаб муаммолар ҳал этилиб, ечимли топилмаган масалалар юзасидан мутасадди идораларга таклиф ва тавсиялар юборилмоқда.

Тадбир доирасида республика ишчи гуруҳи аъзолари «Чўнтак» маҳалла фуқаролар йиғинидаги хонадонларда бўлиб, турмуш шароити билан танишди. Оилалар билан мулоқот ўтказди.

— «Микрокредитбанк» туман бўлими томонидан тақдим этилган 3 миллион 500 минг сўм кредит ҳисобидан 90 дон

товуқ ва уларни парваришлаш учун зарур жиҳозлар сотиб олдим, — дейди Ҳасанбой Шамсуддинов. — Асосан деҳқончилик қиламан. Берилган имкониятдан фойдаланиб, паррандачилик билан шуғулланишга киришдим. Бошлаган янги ишим оиламизга яхшигина даромад келтиришига ишонаман.

— Бугун юртимизда бирор фойдали иш билан шуғулланман, деган кишига кенг имкониятлар яратиб берилмоқда, — дейди Абдуллажон Умаров. — Томорқамизнинг 3,5 сотихида иссиқхона ташкил этганмиз. Қузда саримсоқниёз эккан эдик. Ҳозир бозорда сотяпмиз. Апрель ойида ерни бўшатиб, қузнг по-

мидор, тагига резавор қўқатлар экамиз. Даромадимиз 12-15 миллион сўмни ташкил этади.

Гуруҳ аъзолари шу кунги Андижон туманидаги Оқёр саноат касб-ҳунар коллежида, Истиқлол маҳалласида, «Водий фаровон текстил» масъулияти чекланган жамиятида, Избоскан туманидаги Муровват уйида, Балиқчи туманидаги индустриал-педагогика касб-ҳунар коллежида ҳам бўлди. Таълим-тарбия самарадорлигини ошириш, аҳоли, айниқса, касб-ҳунар коллежлари битирувчилари бандлигини таъминлаш, ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш, уларни оилавий ҳаётга тайёрлаш, турли иллатлар таъсирига тушиб қолишининг олдини олиш, ёш оилаларни мустаҳкамлаш борасида олиб борилаётган ишлар билан танишди. Мазкур йўналишдаги муаммоларни ижобий ҳал этиш юзасидан мутасаддиларга тегишли тавсиялар берилди.

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, Республика Хотин-қизлар қўмитаси раиси Т.Норбоева сўзга чиқди.

Ф.УБАЙДУЛЛАЕВ,
Ўза мухбири

ПАРЛАМЕНТ КОМИССИЯСИДА

Куни кеча Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш Жамоат фонди маблағларини бошқариш бўйича Парламент комиссиясининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди.

Фуқаролик жамияти институтларини қўллаб-қувватлаш йўлида

Унда «2017—2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегияси» ҳамда «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили» Давлат дастури доирасида мамлакатни модернизация қилиш ва жамиятни либераллаштириш жараёнида инсоннинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини рўйга чиқарилишида давлат тузилмаларининг нодавлат нотижорат ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари ва фуқаролик жамияти бошқа институтлари ўртасидаги амалий ижтимоий шериклини кучайтишга муҳим омил бўлаётгани ҳақида алоҳида тўхталиб ўтилди.

Таъкидлаш жоизки, мамлакатимиз Парламенти ҳузуридаги жамоат фонди ҳар йили фуқаролик жамияти институтларининг ўртача 250 дан ортиқ лойиҳаларни амалга оширишга кўмак бериб келмоқда. Фақатгина 2016 йилда Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетидан маблағлари ва бошқа манбалар ҳисобидан жамланган 12,2 миллиард сўм миқдоридagi маблағ Парламент комиссиясининг қарорлари асосида давлат грантлари, давлат ижтимоий буюртмалари ва давлат субсидияси шаклида ажратилди. Бу маблағлар, энг аввало ҳудудларда фуқароларнинг ташаббускор гуруҳлари томонидан тузилган нодавлат нотижорат ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларининг 275 та лойиҳа ва дастурларини молиялаштиришга йўналтирилди.

Тадбирда «2017—2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегияси» ҳамда «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили» Давлат дастурида белгиланган вазифаларни амалга оширишда ННТ, ОАВ ва фуқаролик жамияти институтларининг фаол иштирокини таъминлаш бош йўналиш қилиб белгиланди. Шу мақсадда жорий йилда Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетидан маблағлари ҳисобидан 12 миллиард сўм миқдорида маблағлар жамланган ва давлат грантлари, давлат ижтимоий буюртмалари шаклида йўналтирилди. Бу маблағлар миқдори 2015 йилдаги давлат бюджетидан ажратилган маблағ миқдори билан таққослаганда 9 фоизга ошди.

Парламент комиссияси аъзолари давлат бюджетидан ажратилиши режалаштирилган маблағларнинг 5 миллиард 330 миллион сўмининг 44,5 фоизини ННТ, ОАВ ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари лойиҳаларини давлат грантлари шаклида қўллаб-қувватлашга йўналтириш ҳамда бунинг учун йил давомида бир қатор мавзуларда 5 та танлов ўтказиш масаласини муҳокама қилди ва тегишли қарор қабул қилди.

Шунингдек, Парламент комиссияси аъзолари томонидан етакчи жамоат ташкилотларини қўллаб-қувватлашга 4 миллиард 270 миллион сўм ёки жами маблағнинг 35,5 фоизини йўналтириш масаласи муҳокама этилиб, тегишли қарор қабул қилинди.

Умуман, 2017 йилда белгиланган дастурларни амалга оширилиши ва Олий Мажлис ҳузуридаги жамоат фонди томонидан давлат грантлари, давлат ижтимоий буюртмалари ва давлат субсидиялари шаклида лойиҳаларни қўллаб-қувватлаш жараёнига 1000 дан ортиқ ННТ, ОАВ ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини жалб этиш имониятини беради.

Умида ХОЛБЕКОВА,
жамоат фонди масъул котиби

Танганинг иккинчи томони...

МУНОСАБАТ

Яқинда фарғоналик бир танишим кўнғирок қилиб, хорижда ишлаб чиқарилган «Актовегин» дорисини тополмаётганини, пойтахтда бўлса, олиб жўнатиб юборишимни илтимос қилди. «Бўпти!» деб юбордим-у, аммо ўша дорини деб катта шаҳарни анча кезишимга тўғри келди. Нақ 10 та дорихонадан сўраб, тополмасам-а... Охири, 10-69 га кўнғирок қилдим (бирортасида чиқиб қолар, деб аввалига кўнғирок қилмай турган эдим).

Харқай, мен қилар-ётган препарат бир неча дорихонада бор экан. Бирма-бир сурштира бошладим.

— Бор, 280 минг сўм... — биринчи кўнғирок қилган дорихонадан кўнғирокдек овоз эшитилди.

Қолганларида ҳам нарх ушбу суммадан бошлар экан, у ёғи... 320 мингта.

Дори кийим ёки буюм эмаски, «қиммат экан, бошқа пайти оларман» деб кетаверсангиз. Қаердаир шу дорига кўз тикиб ўтирган бемор аҳолини ўйлайсиз.

Турган жойимизга яқинроқ дорихона бордик. Нақдга 270 минг, пластик карточкага 280 минг сўм, дейишди. У дедик — бу дедик, охири 270 мингта туширишни утдालдик.

Биз ҳозир «нега терминалга савдо қилганда қимматроқ, нақдга арзонроқ?» деган саволни қўйиб, унинг атрафида сўз юритмоқчи эмасмиз. Умуман, дори-дармон воситаларининг нархи, уларнинг нега ҳамма дорихонада учрамаслиги тўғрисида ҳам гапириш ниятимиз йўқ. Қўнғилмишга келган битта фикр шу бўлдики, аслида барча ишни қўйиб, дорифурушчи билан шуғулланиш керак экан-да! Бозорчи бўлсанг, хари-дорлар сенда бўлмаса, бошқасига бориб картошка-пиз, қийим-кечагини сотиб олавераси. Дорифуруш бўлсанг-у, баъзи препаратлар фақат сенда бўлса, хари-дорга: «Олсангиз, шу, олмасангиз, ўзингиз биласиз» қабилда жавоб қайтараверасиз.

Озгина саргардонлик таъсирида шундай фикрлар хаёдан ўтди-ю, совитча, ўйга толдим: «Муаммолар етарли экани аниқ. Аммо шунга яраша чора-тадбирлар кўриляпти-ку, бунга шахсан давлат раҳбарининг ўзи бош-қош бўлиб турибди-ку...»

Президентимизнинг «Аҳолини дори-дармон воситалари ва

тиббий буюмлари билан таъминлашни янада яхшилашга доир чора-тадбирлар тўғрисида»-ги қарори ҳам тизимдаги шу каби камчиликларни бартараф этишга қаратилган. Асосий мақсад битта: бундан халқ манфаат қўрсин! Аҳолини арзон ва сифатли дори-дармон воситалари билан таъминлаш зарур.

— Кейинги пайларда кўпчилик оммавий ахборот воситаларида дорихоналар фаолиятига доир танқидий чиқишларнинг гувоҳи бўляпмиз, — дейди фармацевт Жамшид Турғунбоев. — Натيجида оммада «аптекачи хоҳлар нархини қўйиб сотаркан» деган салбий фикр шаклланимоқда. Турғи, дорихонани одамлар саломатлиги, манфаати йўлида эмас, қўпол қилиб айтганда, шунчаки бойлик орттириш мақсадида очган, мўмай даромад топишининг осон йўли шу деб билинганроқ ҳам оз эмас. Дори-дармон воситаларини сотишда ана шу мезон билан иш кўрадилар уларнинг нархини ҳам ошириб юбораётганидан кўз юмиб бўлмайди. Бироқ, танганинг иккинчи томони борлигини ҳам унутмаслигимиз лозим. Дори нархларини биргина дорихонанинг ўзи белгиламайди. Унга боғлиқ бўлган кўплаб омидалар бор. Масалан, хориждан келтирилган дори воситалари юртимизда фаолият юритаётган юзлаб улгуржи савдо билан шуғулланувчи тадбиркорлик субъектлари, яъни хусусий фирмалар орқали олинади. Шундай бўлса, нарх-наволар бир-биридан кескин фарқланади. Хўп, бунда истеъмолчиларнинг айби нима? Табиийки, перепаратлар нархининг турлича экани аҳолининг ҳақиқий эътирозларига сабаб бўлмоқда. Бунда қандайдир мувофиқлик, метёр бўлиши шарт эди ва давлатимиз раҳбарининг «Аҳолини дори-дармон воситалари ва тиббий буюмлари би-

лан таъминлашни янада яхшилашга доир чора-тадбирлар тўғрисида»-ги қарори соҳадаги муаммолар ечимига йўл очиб, тизимни янги босқичга олиб чиқишга ишонаман.

Умуман олганда, ушбу қарор асосида таъминотда турли ўзбосимчилик ва қонунга хилоф ишларнинг олди олиниб, нархлар пасайиши кузатишмоқда. Шунингдек, барча дорихоналарда «Истеъмолчилар бурчаги» ташкил этилиб, унда дорихоналар учун мажбурий бўлган энг зарур дори воситалари ва тиббий буюмларнинг минимал рўйхати, респондент бериладиган дори воситалари рўйхати, белгиланган нархларда сотиладиган дори воситалари ва тиббий буюмларнинг чекланган нархлари, чекланган нархларда сотишга чиқариладиган маҳаллий дори воситалари ва тиббий буюмларнинг 2016 ва 2017 йиллар учун қийсий жал-валининг осиб қўйилиши таъминланмоқда. Бу эса дори воситаларининг «белгиланган нархлар»да сотилишини таъминлайди ва сифатсиз, қалбаки ёки мулдатли ўтган дори-дармонлар савдосига чек қўйди.

Яқинда Ўзбекистонда импорт қилинувчи дори воситалари ва тиббий буюмларнинг энг юқори, қатъий белгиланган шартномавий, улгуржи ва чакана нархлари тасдиқланди. Бу нархлар Ўзбекистондаги барча дорихоналар учун мажбурий ҳисобланади. Агар фуқаролар нархлар кўрсатилганлардан юқорироқ бўлган дорихоналарга учраса, унда улар бу ҳақда Соғлиқни сақлаш вазирлигини энг юқори, қатъий белгиланган шартномавий, улгуржи ва чакана нархлари тасдиқланди, дорихонада кўрсатилган махсус рақамлар орқали мурожаат қилишлари мумкин.

Бобур МУҲАММАДИЕВ,
«Hurriyat» мухбири

МАТБУОТ АНЖУМАНИ

Мана бир неча йилдирки, республика-миздаги барча органлар, идора ва ташкилотлар ўз фаолиятлари билан аҳолини хабардор қилиш мақсадида ОАВ билан ҳамкорликда матбуот анжуманлари ташкил этиб келмоқда. Бундан кўзланган асосий мақсад давлат ташкилотларида ахборотнинг шаффофлиги ва очиклигини таъминлашдир. Шу мақсадда ўтган йиллар мобайнида кўплаб анжуманларда иштирок этдик.

Мурожаатлар қондириляптими?

Афсуски, уларда бир хиллик, яъни рақамлардан иборат қуруқ ҳисобот бериш одати шаклланиб қолганини кўп бора кузатилди. Фақат саноқли ташкилотлар ўтказган анжуманлар бундан мустасно. Президентимизнинг барчага ўз фаолиятига танқидий кўз билан назар ташлаш ҳамда халқ мурожаатларига жиддий эътибор бериш кераклигини ҳақиқати чорловларидан сўнг эндиликда ташкил этилаётган тадбирлар номига эмас, балки очиқ-ойдин ва қизгин руҳда ўтса ажабмас.

Яқинда Тошкент шаҳар алия бошқармаси томонидан ташкил этилган анжуман ана шундай қизгин руҳда, баҳс-мунозараларга бой тарзда кечди. Кун мавзуси «2016 йил сарҳисоби ва Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йилида фуқаролар билан ўзаро муносабат» бўлиб, унда давлат органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлар, марказий ва маҳаллий ОАВ вакиллари иштирок этди.

Анжуманда Тошкент шаҳар алия бошқармаси бошлигининг биринчи ўринбосари Хусан Очилов сўз олиб, ўтган йилда қилинган амалий ишлар ҳақида тўхталиб.

Унинг айтишича, ўтган даврда бошқарма томонидан тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтириш, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга алоҳида эътибор қаратилди. Натيجида 2016 йилда тадбиркорлик субъектларидан алия бошқармасига 324 та мурожаат келиб тушган, шундан 177 таси шикоятларидир. Улардан 164 таси қўриб чиқилиб, тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқ ва манфаатларини бузиш, фаолиятига асоссиз аралашуш ва шу каби қонунбузарликлар сифатида баҳоланиб, айбдор шахсларга қатъий чоралар кўрилди. Шунингдек, бошқармада ташкил этилган «Ишонч телефони»дан ўтган 2016 йилда 320 та мурожаат қабул қилиниб, 299 таси ҳал этилди. Мурожаатлар юзасидан сулҳлар қўриб чиқиш учун 99 та даъво аризаси қиритилди.

Фуқароларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш, мулкий ва номулкий муносабатларни қонун асосида тартибга солиш, расмийлаштириш, аҳолига намунали юридик хизмат кўрсатиш билан боғлиқ масалаларда ҳам бир қатор ишлар амалга оширилди. Жумладан, 2016 йил давомида Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўлимига жами 685 та мурожаат келиб тушган бўлиб, шундан 223 та ёзма шикоят, 49 та ёзма ариза, Ягона интерактив давлат хизматлари портали ва Президент виртуал қабулхонасидан 311 та ариза ва шикоят ҳамда «Ишонч телефони» орқали 102 та мурожаат келиб тушган. Уларни қўриб чиқишда бўлим томонидан аниқланган қонунбузилиш ҳолатлари бартараф этилган ва фуқароларнинг бузилган ҳуқуқ ва манфаатларининг тикланишига эришилган.

Ҳисобот эшитилгандан сўнг журналистлар ўзларини қизиқтирган саволлар билан мурожаат қилишди. Унда тадбиркорлик фаолиятини очиб анча енгил кечаётгани, бироқ тугатиш масаласида кўплаб қийинчиликларга дуч келинаётгани ҳамда айрим органларнинг ишонч телефонлари ишламаётгани хусусида баҳс-мунозаралар бўлди. Шунингдек, бошқа масалалар юзасидан ҳам қизгин савол-жавоблар қилиниб, мулоҳаза ва тактифлар билдирилди.

Анжуманда 2017 йилнинг «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили» деб эълон қилиниши муносабати билан фахрийларга кўмак бериш, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш мақсадида давлат нотариал идоралари нотариуслари томонидан «бепул ҳуқуқий маслаҳат қунари» ташкил этилаётгани маълум қилинди.

ОСУДАЛИК ШУКРОНАСИ

Пойтахтимиздаги «Темирийўлчилар» маданият саройида Ўзбекистон «Veteran» жангчи-фахрий ва ногиронлари бирлашмаси томонидан Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йилига бағишланган «Фахрийлар манфаатлари ҳар нарсадан устун!» шиори остида тадбир бўлиб ўтди.

Унда Ўзбекистон «Veteran» бирлашмаси республика кенгаши аъзолари, Мудофиа, Ички ишлар вазирликлари, Олий суд, прокуратура фахрийлари, «Нуроний» жамғармаси, «Маҳалла» хайрия жамоат фонди вакиллари, депутатлар, 500 дан ортиқ жангчи-фахрийлар, уруш ногиронлари ва Собих иттифоқ даврида Афғонистондаги ҳарбий ҳаракатларда ҳалок бўлган жангчиларнинг оила аъзолари ҳамда ОАВ вакиллари иштирок этди.

Ўзбекистон «Veteran» жангчи-фахрий ва ногиронлари бирлашмаси неча йиллардан бундан жанговар ҳарбий ҳаракатларда қатнашган ҳарбийларни, ногиронларни, жангларда ҳалок бўлган аскарларнинг оила аъзоларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаб келмоқда. Жумладан, уларни ижтимоий, ҳуқуқий ҳимоя қилиш борасида ҳам бир қатор

ишлар олиб борилиб, турли мурожаатлари қондирилиб, ваколат доирасида кўмак берилаётди.

— Ҳарбий ҳаракатларда жонини фидо қилган юртдошларимиз хотираси ҳамон қалбимизда, — дейди Ўзбекистон «Veteran» жангчи-фахрий ва ногиронлари бирлашмаси Тошкент шаҳар бўлими раиси Рустам Султонов. — Уларнинг руҳини шод этиш, қолаверса, яқинларини ҳам маънан, ҳам моддий қўллаб-қувватлаш борасида юртимизда кўплаб хайрли ишлар қилинмоқда. Мана бундай тадбирлар эса уларнинг сафдошлари, яқин инсонлари руҳини янада кўтариб, келажакка бўлган умидларини юксалтиради, деб ўйлайман.

Тадбирда иштирок этган фахрийлар тинч-осула юртимизга кўз тегмасин, дея эзгу тилак билдиришди.

Б.ЙЎЛЧИЕВ

ҲАЛОВАТНИ ИШДАН ТОПГАНЛАР...

ЗАМОНАМИЗ ҚАҲРАМОНЛАРИ

Унгирларда изгирин кезиб, этни жунжиктиради. Қушлар чуғуридан уйғонаётган осмон эринибгина қабоғини кўтиради. Дунё янгидан кўз очиб, тонг оқара бошлайди. Очилбой аканинг саҳар-мардондан йўлга отланганини кўрган аёли гап қотади:

— Киш чилласидаям сўпи азон айтмай далагами? Чой-пой ичиб, кейинроқ борсангиз-чи?!

— Сен чойингни тайёрлайвер, унча битирадиган ишларим бор.

— Йигим-терим пайтимидики, алағда бўласиз?..

Очилбой ака ҳар бир фурсат ганимат эканини айтиб ўтирмайди. Йигирма йилдан ошибдики, у учун кишу ёз деярли бирдай. Ўзиям тинмайди, оила аъзоларию кўл остидагиларни ҳам тиндирмайди. Ҳаёт ҳаракат, қарама-қаршиликлар курашидан иборат, бокибегамлик қилиб ўтираверсанг, шунга ўрганиб қоласан, дейди сал-пал оқсатганларни кўрса...

БУНДАЙ ҚАҲРАМОН БИЗГА ҲАМ КЕРАК

Ҳа, Фарғона вилояти Фурқат тумани Қашқарум қишлоғида истиқомат қилувчи фермер Очилбой Бегматов ҳақида сўз юрит-ямит. Уни яхши биладиганлар умр йўллари текис бўлмаган, аммо амалга оширган эзу ишларига тан бермаслик ноинсофлик бўларди, дейди. Аввалгига Очилбой ака ҳақида тумандаги 30-сонли маҳсул мактабга таълим муассасаси тарбиячиси Зубайда опа Рўзқулловдан эшитдик.

Биз ҳам газета-журнал ва рақабат турамиз, бирда арзийдиган, бирда кўнгил тўлмайдиган кишлар ҳақида ёзасизлар. Шундай пайтда Очилбой ака кўз ўнгимиздан ўтади. Туман аҳолисига беминнат ёрдам кўрсатаётган, бог-чамизга бир неча марта кўмак берган бу инсонни нафақат вилоят, республика газеталарига олиб чиқса арзийди. Ўзини ўзи реклама қилиб, чопиб юрадиганлар тоифасидан бўлмагани боис ҳам уни кўпчилик билмайди, — дейди опа. — Банкдан кредит олма, ўзи сармоа йиғиб, ташлан-диқ ерларни ўзлаштирди, ҳозир тўртта фермер хўжалигини бошқариб келяпти.

Табиики, бундай қаҳрамон бизга ҳам керак. Шундай қилиб, Фурқат тумани томон йўл олдиқ. Қишлоқлошларидан у ҳақида бироз суриштирдик. Хулуд аҳолиси ундан миннатдор, кам таъминланган оилаларнинг тўй-ҳашами борми, таъмиртаб ҳовли-жойи

борми, қай бирига ситир-бузоқ, мол-қол керак — шу киши зиммасига олиб келаётган экан. Ўзи хушфелд, самимий инсон, дея илиқ гаплар айтишди.

Кутилмаган меҳмонларни кўриб, Очил ака қувончини яширмади. Мақсадинимизни айтганимизда, камтарлик билан ўз ҳаёт йўли, меҳнат фаолияти ҳақида ҳикоя қилиб беришга рози бўлди.

ЕРНИНГ ҲАМ ЖОНИ БОР

1947 йилда таваллуд топган Очилбой аканинг ёшлигидан дала ишларига меҳри ўзгача экан. Фермерликка йўл очиб берилган дастлабки йиллардаёқ у шу соҳада ўзини синнаб кўришга қарор қилди. 1995 йилда “Одил-Ф” фермер хўжалигини ташкил этди. Касби иқтисодчи бўлгани боис хомчўда алашмади, режалари, ҳисоб-китоби ўзини оқлади. Шартнома режалар бажарилгач, унга қўшимча ер берилди. Бир пайтлар ширкат хўжаликлари сув чиқара олмаган ташландиқ, чангалзор ерларни ўзлаштиришнинг ўзи бўлмади, албатта. Ушбу майдонни сув билан таъминлаш, экин экиш учун яроқли ҳолга келтирувчи у йил машаққат экди. Уша 2000 йиллари иш олдинга силжиди қийналган кезлари оила аъзоларининг қистови билан бу ерни ташлаб кетмоқчи ҳам бўлди. Аммо гурури устунлик қилиб, сабр-матонат бир кўни мевасини беришга ишонди. Ниҳоят, насос ердасиз сувни тескари усулда олиб ўтиб, дала майдонларида сугориш ишларини

(ОЧЕРК)

йўлга қўйди. Шу тариқа “Тажриба” фермер хўжалигига асос солди.

Очилбой ака энди ҳеч қандай қийинчиликдан чўчимади, негаки, дастлабки ўрнишдан нафақат қўнгли тўлди, балки ер ўзлаштиришнинг ҳадисини олди, матонат белида белбоғ бўлиб, куч бериб турди. Бир пайтлар ҳар гектардан бор-йўғи 10-12 центнердан ҳосил олинган, ўнлаб фермер хўжаликлари урдамай олмади, ташлаб кетган 50-60 гектар шўрхоқ, янтоқзор ерлар ҳам унинг тажрибасио кўмагига муҳтож эди. Катталар унинг бу ерларни экин майдонига айлантира олишига унчалик ишонмади. Чунки чорва мутахассисларининг фикрича, бу ерларда чорвачилик фаолиятини юргизишнинг ҳам имкони йўқдек эди. Ана шундай мураккаб шароитда ер майдонларида астойдил меҳнат қилиб, экин экиб ўстиришга эришди. Озиқли ер оқсатмас, деганларидек эндиликда Очилбой ака ушбу майдоннинг ўзидан 25-30 центнергача ҳосил олиб келаётди.

Абжир, тиниб-тинчимас қаҳрамонимиз бу булган қаноатлилик қолмай, ўтган йили оптималлаштириш лоирасида “Давлатжон Очил” ва “Қашқарум” фермер хўжаликлари ташкил этди ва ҳамин экин майдонини 268 гектарга етказди.

— “Ерни алдаган ўзини алдар”, дейди халқимиз. Бу кўп си-

нафяр ижара шартномаси асосида фаолият юритадиган ҳодим бор.

— Қўл остингдагиларнинг териси қотмасдан туриб маошини тўлаш фарз, — дейди Очилбой ака шу ҳақдаги саволимизга жавобан. — Рақбар ўз ҳодимидан ишни талаб қилишдан аввал керакли шароитни яратиб бериши зарур. Йигим-терим мавсумида ётоққа келган ҳашарчилар учун иккита дала шийпони қуриб, у ерда ҳам заруратини муҳайё қилиб қўйди.

Ишбилармон фермернинг қишлоқ хўжалиги техникалари ҳам етарли. Иккита ТТ-28, битта МТЗ-80, иккита ТТЗ-100 тракторлари, иккита “Класс-Доминатор” комбайни, битта “Орион-630” сепякеси, иккита айланма плуг, битта “Класс” ҳайдов трактори, битта “Пресс подборщик”, “КПД” силос тайёрлаш ускунаси, учта культиватор, битта “ДТ-75” бўлдозери ва бошқалар шай ҳолга келтириб қўйилган. Иккита “Дамас” ва битта “Матиз” автомашиналари ҳам хўжалик аъзолари ихтиёрида.

СИНОВЛАРДА ТОБЛАДИ ҚАДДИМ

Қувонч ва қайғу ёнма-ён юради, деб бежиз айтишмаган экан. Очилбой акани ҳам қайғу четлаб ўтмади. Айни қаровсиз ерларни ўзлаштиришга киришган йиллари (1999) бир муддат ётиб қолди. Шифокорлар инфарктни бошдан кечирганини айтишди. Бир кўзининг қўриш қобилияти ҳам пасайди. Бунга узоқ йиллик тинимсиз меҳнат ҳам ҳисса қўшганлиқ, балки. Ўтган йили ўнг оёғидан ҳам ажралди. Шундай қилиш зарурлигини айтишганда, юраги бир қалқиб тушди, аммо ўзини қўлга олди. Ҳар нарсанида бир ҳикмат бор, дея қўнди. Ҳаётнинг ана шундай қаттиқ зарбларига дош бериб турмушқиликка тушмади. Тўрт мучаси соғ одамдай яна ишини давом эттир-верди.

Очилбой ака билан узоқ йилдан бўён ёнма-ён юрган хўжалик механизми Юсуфжон Алиқулловдан у ҳақида сураганимизда:

— Бу одам ҳақиқатпарвар, самимий, атрофдагиларга меҳрибон, аммо ноҳаққини кўрса чидаб туролмайди. Ишини бошлаган йиллари уни Фермерлар кен-

гашига рақбар қилиб сайлашган эди. Уша пайтлар иккита фермернинг ерини олиб қўймоқчи бўлиб, туман судига беришди, шунда Очилбой ака вилоят судига ишончнома билан бориб, фермерларнинг ҳақ-ҳуқуқларини тиклаб берди. Туман аҳолисининг бу инсондан миннатдорлиги беқора эмас, — дея жавоб қилди.

ҲАР ТҶУКИДА БИР АЙБ

Очилбой ака кўп тармоқли табирикдор. Чорвачилик соҳасини ҳам беш қўлдай билди. Мана, натижаларни кўринг-у ўзингиз баҳо беринг. Дастлабки йиллари саккиз бош бузоқ, тўққиз бош қўй билан чорвага кўр ташлаган қаҳрамонимизни худо ёрлақаб, ишини ўнлади. Ҳозирги кунда майда шохли мол 300 бошни, ситир-бузоқлар эса 200 бошни ташкил этиб турибди. Афсуски, ҳар тўққизда бир айб бор. Чорвачиликни кенгайтириш мақсадида молхона қуриш учун ер майдони сураб қилинган мурожаати анча вақтдан бўён жавобсиз қолиб келмоқда.

Халоватни ишдан топган бу инсон етти гектар майдонга сунгил қўл ташкил этиб, балиқ урчатишни давом эттираётганига ҳам гувоҳ бўлдиқ. Тўғри-да, балиқ етти ҳазинанинг бири-ку! Қолаверса, ушбу маҳсулотнинг инсон саломатлиги учун ниҳоятда муҳимлигини ҳисобга олсак, бўям эзу ишнинг дояси. Бундан ташқари, Очилбой фермернинг уч сотих ердаги иссиқхонасида лимон етиштириляпти, келгусида ўн сотих ер ажратиб, лимончарчи ташкил қилишни мўлжаллаб турибди. 1,5 гектар майдонда ўрик, шафтоли, ёнғоқ ва хурмо сингари мевали дарахлардан иборат бог барпо этилганга эса анча бўлган. Айни пайтда дала майдонлари атрофига ўн минг тул терак, минг тулпан ортиқроқ тут, ўн минг тулпан зиёб тол ниҳолларини ўтказиб, парвариш қилиб келяпти.

Ун тўққиз йилдан бўён фойдаланилмай ётган ҳаммом биносини сотиб олиб, қайта таъмирлагани ва туман аҳолисининг эҳтиёжини қондириш учун уни ишта туширганини ҳам айтмасак бўлмас. Афсус билан қайд эта-миз, чекка туман ва қишлоқлардаги азалий муаммо — газ йўқли-

ги сабаб айни пайтда ундан тўла-тўқис фойдаланиш имкони бўлмапти. Яхши томони, иккита савдо дўкони аҳолига хизмат қилмоқда.

Бизга туман кўрқига кўрқ қўшиб турган яна бир бинони кўрсатишди. Олти йил аввал қурилган экан. Икки қаватли мазкур иншоотни ишлаб чиқариш марказига айлантириш кўзда тутилган. Биринчи қаватда қолбаса ва гўшт маҳсулотлари, иккинчи қаватда эса тикуччилик цехлари ташкил қилиш режалаштирилган. Мазкур режа амалга ошса, хулуддаги саксон нафяр ёшлар иш билан таъминланади. Бунинг учун Очилбой ака 300 миллион сўм маблағ сарфлаб, қурилиш ишларини ниҳоятга етказган. Ўн минг АҚШ долларига тикуччилик ва минни қолбаса цехи ускуналарини олиб келиб ўрнатган. Бироқ катталарнинг тўраларча муносабати туфайли шунча йилдан бўён ушбу бинога эгалик ҳуқуқини ололмади сарсон. Ёзган мурожаатларидан ҳозиргача натижа бўлмаган. Барча соҳалардаги оқсашларга чек қўйилиб, ҳар бир йўналиш қайта кўриб чиқилётган бутунги кунда ушбу муаммонинг ҳам ечим топишига ва жонқур бир инсоннинг меҳнатлари юзга чиқишига ишонимиз, албатта.

МУХТАСАР СЎЗ

Қисқаси, бу одамни чин маънода замонамиз қаҳрамони десак, янгилшмаймиз. Ҳа, унинг меҳнатлари юзга чиқишига ишонимиз, албатта.

Биз муштарийда Очилбой Бегматов тўғрисида оғина таъбирлар уйғотдик, холос. Аслида, унинг ишлари биргина очеркка сиймайди. Биз билан хайрлашаркан, қаҳрамонимиз кент майдонда дурқун ўсаётган кўм-кўк будойга майсаларига қараб, келгусида амалга ошириш лозим бўлган вазифалар ҳақида ўйлаб қолди. Унинг режалари улкан, нижати ҳолис. Зеро, қишлоқ хўжалигининг ривож, сўлим тўшларининг чироқ оячи учун ана шундай қаҳрамонлар керак.

Маъруфа СОЛИЕВА,
Ҳолида ФАЙЗИЕВА

«ИЛИК УЗИЛДИ»НИНГ ШИФОБАХШ ТАОМЛАРИ

БАҲОРИЙ НЕЪМАТЛАР

Баҳор келиши билан кунлар исий бошлаб, баъзида бир кеча-кундуз йилнинг тўрт фаслини эслатади. Об-ҳавонинг бундай ўзгариши соғлом одамга ҳам таъсир қилиб, организмда иммун ҳолатининг пасайиши, витаминлар ва микроэлементлар танқислигига сабаб бўлади. Бундай фаслий чарчаш, ҳолсизланиш, толиқиш ва айрим касалликларнинг авж олиши доно халқимиз орасида: «илик узилди даври» деган ибора билан таърифланади.

Баҳор фаслида юрак-қон томир, нафас, ҳазм аъзолари касалликлари ва бошқа хасталиклар авж олади, чунки ўзгарувчан об-ҳаво таъсирида қон босими кескин ўзгаради, юрак фаолияти муслашши қобилияти камайди. Шунингдек, модда алмасишнинг жараёни меърида кечиси учун зарур витаминлар, минераллар, аминокислоталар, микроэлементлар етишмайди. Бу етишмовчиликларни баҳорги неъматлар билан соғлом овқатланиш таъминлайди асосида бартараф этиш мумкин. Буюк аллома Абу Али ибн Сино, баҳор — инсон умрининг шифобахш фасли, деб бежиз айтмаган ва юқоридаги фаслий ўзгаришларни енгиш учун баҳорда турли хил дон, кўкат, гиёҳлар, мева ва сабзавотлар ҳақида улардан тайёрланган таомларни истеъмол қилишни тавсия этган. Чунки уларнинг таркибида тана фаолияти учун фойдали витаминлар, оқсил, эфир майлари, темир, фосфор, кальций каби элементлар ва бошқа биологик фаол моддалар мавжуд.

Авитаминоз (организмда витаминлар етишмовчилиги) сабабли баъзан баҳорда мушаклар таранглиги сусайиб, кишида беҳоллик, руҳий толиқиш, тушқунлик, лоқайлик кузатилади. Бу ҳолатларни енгишда бизга кўкдам неъматлари — жағ-жағ, исма-лоқ, ялпиз, момақаймоқ (қоқитўла), отқулоқ, ҳилол, мадор, кўкпёёз, шовул каби

шифобахш кўкатлар яхши фойда беради. Улардан кўк сомса, манги, чучвара, хоним, қаттиқчи таомлар ҳамда ҳалим ва сумалакни истеъмол қилиш ниҳоятда фойдалидир.

Халқ табибатида жағ-жағ қон тўқтатувчи ва қон босимини туштурувчи омил сифатида қўлланилган. Уни чаён қаққан жойга эзиб боғлайдилар ҳамда ўсимликнинг ер усти қисминини қайнатиб, бод, суюқ оғриғида буғлайдилар. Жағ-жағ ўз таркибида органик кислоталар, холин, аспетилхолин, ошловчи моддалар, ти-рамин каби манбалар, С, К, витаминлари, инозит, каротин, сапонинлар, зарра сингари маъданлар мажмуасини сақлаши аниқланган.

Ялпизнинг шифобахшлигини Абу Али ибн Сино қуйидагича таърифлайди: «Бир неча кунгача уни еб, кетидан сума заробиб ичиб турилса, веналарни кенгайтиради. Ялпизда эфир майлари, органик кислоталар, флавоноидлар, витамин С, каротин, раминол, глюкоза, рутин, минерал туз ва бошқа моддалар мавжуд.

Сумалак таомини таёрлаш халқимиз томонидан анъанага айлانган ва Нарвўзи олам байрами билан боғланган бўлиб, унда инсон аъзолари осонлик билан сингидиган, қон ва лимфа суюқликларига сўриладиган ҳаётбахш озуқа мавжуд. Кайд этиш керакки, буғдой 1936 йилда Эммерсон ва Энанс исмли не-мис олимлари талқид этилиб, унда «токоферол» номи билан юритилувчи Е витамини мав-

жудлигини аниқлашган. Бу витаминлар аёлларда ҳомиладарнинг ривожланишини таъминлайди. Эракларда жисмоний бақувватлиликни оширади. Токоферол одамнинг гипотиз ҳамда буйрак усти безларига ижобий таъсир кўрсатади, аъзоларда оқсил, карбон сувар ҳамда ёғлар алмасишувидан, нуклеопроетинлар синтезида қатнашади. Сумалак қувватбахш бўлиш билан бирга ҳафқон хасталигига ҳам шифодир. У қон таркибининг яхшиланиши, уни суюқтиради.

Гўжа оши. Уни ҳудудларда турлича тайёрлайди. Гўжа ош жула тўйимли, инсонга қувват бағишлайша женьшень ва сумалакдан кейин турлади ҳамда уни тайёрлаш учун ота-боболаримиз ҳафтааб тайёр-гардик қўришади. Туршак, нўхат, ловия, буғдой, арпа, жўхори, мошдан тайёрланган ушбу таом халққа баробар тарқатилди. Ота-боболаримиз: «Омонлик, сомонлик, ҳеч кўрмайлик ёмонлик», дея таом ейишни бошлаб берадилар. Ҳақиқатдан ҳам гўжа ошини еган одам йил бўйи бардам юради. Гўжа оши таркибидаги дуқкакилар оқсил, аминокислоталар, витаминлар туз-са, жўхори эса липотроп моддаларга, буғдой, арпа эса био-фаол моддаларга бой бўлиб, улар шифобахш хусусиятга эгадир.

Ҳалим. Ҳалимни тайёрлашдан мақсад, кишидан ҳориб-толиб чиққан киши танасида ву-жулга келадиган озуқавий моддаларни тиклашдан иборат бўлиб, уни тайёрлашда қўла-ниладиган маҳсулотлар буғ-

пиёла қаймоқ билан аралаш-тириб икки бўлак қора нон истеъмол қилиш фойдали ҳисобланади. Салат барги ҳам таркибида қанд моддаси, енгил ҳам бўлидиган оқсиллар, калий, кальций, магний, фосфор, А, В1, В2, В6, Е, С, РР, Р, К витаминларини ту-тувчи кўкатлардан бири. Но-нуштада 1-2 дона салат баргини нон ва пишлоқ билан бирга истеъмол қилиш тавсия этилади. Салат барги овқат-нинг тез ҳазм бўлишига ёрдам беради, асаб тизимини тинч-лантиради.

Равоч истеъмолли меъда-ичак, жигар ва бошқа аъзо-ларни соғломлаштиради, қу-сишни тўхтади, кўнгил айна-шининг олдини олади, қон босимини меъёрлаштиради. Таркибида калий тузи кўп бўлгани учун ҳам барбанди юрак фаолиятини яхшилашга ҳамда организмдаги сув-туз алмасишувига ижобий таъсир кўрсатади. Худди шундай эл-малоқ барглари гастрит, энте-роколит билан орияган бемор-ларга тавсия қилинади. Ичи яхши юришмаган ва қорин дам бўлган пайтларда 10 грамм исмалоқ баргини бир тилм сувада қайнатиб, вақти-вақти билан ичиб турилса, ичаклар фаолиятини яхшилаб, дам бўлишни йўқотди.

Баҳорги шифобахш саба-завотлардан бири бўлган сабзи-да 10-12 фоиз қанд, 9,2 фоиз углеводлар, 1,1 фоиз азотли моддалар ва С, В2, РР ви-таминлари, 9,0 (20-25 гача) мг каротин бор.

Ундан юрак, қон-томир, жигар касалликларини ва йўтални даволашда кенг фойдаланилган. Бутунги кунда сабзи камқонлик, меъда-ичак йўллари, ёғ босган организм, буйрак касалликлари ва бошқа қатор иллатларни даволашда муолажаларий овқатланиш тар-кибида асосий ўринлардан би-рини эгаллайди.

Сабзи каротин моддасига жула бой бўлган сабзавотлар. Организмни бу модда запаси билан 2 кунга етарли таъмин-

лаш учун ўртача катталиқдаги битта сабзини истеъмол қилиш етарли бўлади. Ҳом сабзини истеъмол қилиш соч ва тирноқларнинг синувчан-лигига, кўриш қобилияти па-сайганда жула фойдали. У организмнинг касалликлардан химояланиш кучини кўпайти-ради, юқумли касалликлардан муҳофаза қилади.

Карам инсон саломатлиги учун жула ҳам фойдали маҳ-сулотдир. Карам таркибида қандлар, органик кислоталар, витаминлар (С, Р, В2, РР, К, Е) ва каротин, пантотен ва фолат кислоталар, ёғ, фер-ментлар, фитонцидлар, калий, кальций, йод, марганец, те-мир ва бошқа элементларнинг тузлари бор. Бевосита овқатга ишлатилганда, тузданади ва консерва ҳолида истеъмол қилинади. Карам халқ таби-батиди турли касалликларни даволашда ишлатилган, орга-низмдан холестериннинг чи-қиб кетишини тезлатади. Ка-рамда бириктирувчи модда кўп. Унда калий, қанд, ол-тингурут, кальций, фосфор, ёғлар, лактоза мавжуд. Карам-даги ичаклар фаолиятини ях-шиловчи бириктирувчи мод-далар организмни турли хил-лардан ва холестериндан то-залайди.

Карам шарбати асаб қўзғал-иш иллатини камайтиради, томирлар атеросклерозини даволашда ёрдам беради, ор-тиқча вазидан ҳалос этади ва турли ишларни кетказиш-да ёрдам беради. Қондаги қанд моддаси миқдорини ка-майтириш учун карам шар-батига илмқ сув қўшиб, ов-қатланишдан ярим соат ол-дин чорак стакандан ичила-ди. Карам шарбати ичши юзга тошган сепкидан фориг бўлишга сабаб бўла-ди. Сарик касали билан оғри-ганда, қабзиятда, бавосилда, гастритда, ошқозон шираси меъридан паст юриганда, бепуштлиқда, дисбактериоз-да ва доимий чарқоқ ҳис қилишда карам шарбати ичиш тавсия этилади.

Юқоридаги фикрларимизга ҳулоса қиладиган бўлсак, ба-ҳорнинг шифобахш неъматлари инсон саломатлиги учун ни-ҳоятда зарур. Ушбу моддаларни ўз вақтида истеъмол қилса-кина ҳар қандай касалликнинг олдини олган бўламиз.

Шерзод ЗОКИРХҲАЕВ,
Республика Диетология
ўқув-илмий маркази директори,
Ирода МАХМУДОВА, ординатор

ТАҲРИРИЯТ ПОЧТАСИДАН

Севимли шоиримиз Иқбол Мирзо ўз шеърда “Ўзбекис-тон, бундайин бахт ўзи келмас, озодлик ҳам, ободлик ҳам ўзи бўлмас. Ироданинг, заковат-нинг махсули бу. Улуғ инсон танлаб олган ҳақ йўли бу”, — деб айтганидек эрксевар ота-боболаримиз, Ўзбекистонимиз ўзгага тобе, муте бўлмай, озод ва обод бўлиб, дунёда ўзининг ўрни ва йўлига эга бўлаверсин.

Ибратли йўл

арзандларимиз дунёга танилиши учун ўз иқтидорларини она тилида эркин намоён этиб, ўзлитимизни унутмаслигимиз учун Бобокалон шоиримиз айтганидек, бутун кичи халқ ичидан олайик, халқ ича қулоқ бораёлик, деган ўй-орзулари, юрак ноалари Яратган эгамизга етди.

Соҳибқирон бобомиз Амир Темурнинг ватан озодлиги йўлидаги тутумидан иш юри-тиш, ўғитларидан илҳомланиб, руҳлидан эл-юртимга истиқлол керак, дея юраги тўлиб юрган Исро Каримовнинг раҳнамолик йўлини очиб берди. Ўзбекистон халқ бах-тига йўлбошчи этиб юборгандек бўлди, ха-ёлимда. Ушбу сўзимнинг тасдиғи шундан иборат эдики, яқин ўтмишимиздан ҳамма-миза аёниқ, 1989-90 йилларда республика-миз фуқаролар уруши — қон тўқиб, мил-латлараро можаролар жари ёқасида эди. Ҳарали қучлар аҳолиси ҳиқ Фарғона во-дийсини порох бочкасига қўйиб, воқеа-лар ривожини қўшни мамлакатларда амал-га оширар эди. Ана шундай ўта оғир таҳди-кали замона Исро отамиз ўзининг жони-ни аямая хатарга қўйиб, қучли иродаси, до-нолиги, етакчилиги билан юртимизни фо-жiali, аянчли қисматлардан сақлаб қолди. Ўша даврда улуғ ота-боболаримиз руҳли-дан истиқлолга бўлган ташналигини, буюк неъмат бўлиш истиқлолни ҳеч қим тинч йўл билан бермаслигини, уни эҳтиёткорлик билан сақлаб қолиш йўлида ҳаракат қилган моҳир йўлбошчимиз матонатини китобхон-ларга яхши таниш бўлган Данқонинг жасо-ратига қиёслагим келаверади. Исро ота-мизнинг: “Ўзгал ва бетакоримсан муқаддас ватаним, жоним сенга фидо, Ўзбекистоним!” деган сўзи қалбимизга го бўлди. Ёшлар учун тарбиявий аҳамияти ниҳоятда катта бўлди. Биринчи Президентимиз Исро Кар-имовнинг ҳаёт йўли ҳаммамиз учун иб-рат йўлидир.

Раҳим ИБРОҲИМОВ

ИЖОДИЙ ИЗЛАНИШГА УНДАЁТГАН НУФУЗЛИ ТАНЛОВ

►“ОЛТИН ҚАЛАМ — 2017”

Миллий матбуот марказида журналистика соҳасида XII «Олтин қалам» Миллий мукофоти учун халқаро танловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича ташкилий қўмитанинг йиғилиши бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси раиси С.Ҳақимов, Журналистларни қайта тайёрлаш маркази раҳбари Г.Бобонова, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди директори А.Тўраев, Мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди директори А.Абдуллаев ва бошқалар мамлакатимизда оммавий ахборот воситаларини ривожлантириш доимий эътиборда эканини таъкидлади.

Биринчи Президентимиз ташаббуси билан таъсис этилган «Олтин қалам» Миллий мукофоти учун халқаро танлов медиа соҳа вакиллари ижодий изланишида, ташаббускорлиги охишида муҳим омили бўлмоқда. Давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида халқимизнинг орзу-умидларига қўмақдош бўлиш, жамият ҳаётида кечаётган ислохотларни янги, юқори босқичга олиб чиқиш борасидаги эзгу савий-ҳаракатлар оммавий ахборот воситалари ходимларидан воқеликча чуқур танқидий-таҳлилий ёнда-шишни талаб қилмоқда.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси ва Журналистларни қайта тайёрлаш маркази томонидан Мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди, Электрон оммавий ахборот воситалари миллий ассоциацияси, Миллий телерадиокомпания ва бошқа қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда ўтказилаётган «Олтин қалам» танлови соҳа ходимларининг

фаол фуқаролик позициясини янада кучайтириш, касб маҳоратини ошириш, ўз фаолиятида янги ёндашушни шакллантиришда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Бу йилги танлов ҳам телевидение, радио, босма оммавий ахборот воситалари ва интернет-журналистика йўналишлари бўйича ўтказилиб, унда битта бош мукофот, ҳар бир йўналиш бўйича учтадан мукофот ҳамда «Энг яхши фоторепортаж» ва «Энг яхши матбуот хизмати» рағбатлантирувчи номинациялари таъсис этилган. Шунинг билан таъкидлаш керакки, бу йил яна иккита рағбатлантирувчи номинация, яъни «ОАВда китобхонлик мадани-

яти тарғиб қилинган энг яхши материал учун» ва «Чет эллик журналистнинг Ўзбекистон ҳақидаги энг яхши материали учун» номинациялари бўйича ҳам ғолиблар аниқланади.

Танловни ўтказиш жараёнида таниқли журналист ва экспертлардан иборат ҳайъат шакллантирилади.

Танлов доирасида Қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши, Мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фондидан мукофотлари таъсис этилган. Аъзолик кўра БМТ, ЮНЕСКО, ЕХХТ, ЮСАИДнинг мамлакатимиздаги ваколатхоналари, Словениянинг «Минтақавий мулоқот»,

Германия Халқ университетлари ассоциацияси каби халқаро ташкилотлар ҳам «Олтин қалам» танловида ўз мукофотлари билан қатнашади.

Танлов ғолиблари 3 май — Жаҳон матбуоти эркинлиги куниде тақдирланади. Ушбу ижодий лойиҳани ўтказиш билан боғлиқ барча сарф-харажатлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди маблағлари ҳисобидан молиялаштирилади.

Н.УСМОНОВА,
ЎЗА Мухбири
Суратлар муаллифи
Ш.ШОХИДОВ.

Салоҳият ва ҳамкорлик

► ҲУДУДИЙ БЎЛИМЛАР ФАОЛИЯТИДАН

Яқинда Москвада «Журналистика: ижод, касб, индустрия» мавзусида халқаро илмий-амалий конференция бўлиб ўтди.

Унинг ишида Осиё ва Европанинг унлаб мамлакатлари оммавий ахборот воситалари вакиллари, таниқли олимлар иштирок этди. Улар ялпи ва тармоқ йиғилишларида ҳозирги замон журналистикаси муаммолари ҳамда уларнинг ечими, олинган турган долзарб вазифалар ҳақида қизиқарли маърузалар тақдим этди. Ана шундай йиғилишларнинг бирида биз ҳам «Ўзбекистон босма нашрлари янги шароитда» мавзусида чиқиш қилдик.

Тадқиқот, илмий хулосалар ва мулоқотлар шуни кўрсатдики, қайси замонда бўлишидан қатъи назар, журналистика жамиятни ҳаракатқа келтирувчи таъсирчан кучлардан бири бўлиб қолаверди. Кейинги пайтларда жаҳон саҳнида юз берган турфа воқеалар, жумладан, АҚШдаги сайлов натижалари, Яқин Шарқда сақланиб қолаётган мураккаб сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий вазият, Украина воқеаларида матбуотнинг аҳамияти янада кучлироқ сезилиб турибди.

Конференция ишида журналистиканинг назарий ва ҳуқуқий асослари юзасидан ҳам қизиқарли маърузалар қилинди. Шу ўринда айтиш керакки, Ўзбекистонда оммавий ахборот воситалари фаолиятини мувофиқлаштирувчи қонунлар қабул қилинган ва амалиётда қўллаб-қўллаётгани, аynиқса, «Ахборот олиш қарорлари ва эркинлиги тўғрисида», «Журналистик фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисида», «Давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида» каби қонунлар мавжудлиги барчада қизиқиш уйғотди. Гарчи меъёрий мезонларда оммавий ахборот воситаси зарар кўрган вақтда уни

муассис қоплаши шартлиги белгиланган бўлса-да, Ўзбекистондаги барча босма нашрлар ўз-ўзини маблағ билан таъминлаши, ҳатто айрим ҳолларда таҳририятнинг соф фойдасидан низомиий улушига мутаносиб фойда олиб туриши ҳақида гапирганимизда, хориқлик ҳамкасблар ўзбек матбуоти таърибасини алоҳида ўрганиш лозим экан, деган фикр билдирилди.

Ялпи мажлис замида таниқли журналист, сиёсий интервью жанрида ўзига хос мактаб яратган олим, «ТАСС» Россия ахборот агентлиги бош директори-нинг биринчи ўринбосари Михаил Гусманни ҳам учратиш мумкин эди. Биз у билан алоҳида суҳбатлашиш имкониятига эга бўлдик.

— Михаил Соломонович, электрон ОАВнинг аъзолиги босма нашрлардан «ўзиб» кетаётганини қандай изоҳлаш мумкин? — дея у кишини биринчи бўлиб қизиқдик. У киши саволимизга шундай жавоб қилди:

— Электрон ОАВ интернет, телевидение, радионинг бирламчи ютуғи ахборотнинг тезкор узатиш имкониятида. Келинг, бунга қўй турайлик-да, тезкорлик имкониятининг «ноқулайликлари» ҳақида гаплашайлик. Электрон ОАВнинг қўрқинчли томони шундаки, улардаги тезкорлик имконияти тўғрисида бушбоқчиликнинг содир бўлиши жараёнини бевосита кузатаёلمиз. Қандай бўлса, шундайлигича. Масалан, Нью-Йоркдаги 2001 йил 11 сентябрь воқеалари, Ироқни бомбар-

димон қилиш жараёни, космодромдан кўтарилаётган ракетанинг портлаб кетиши... Энди ўйлаб кўринг, шу лаҳзаларда юз миллионлаб томошабин орасидан қанчаси юрак хуррига учради, болалар руҳияти хасталанди, вужудни қўрқув қоплади. Бундай тезкорлик инсоният тафаккурига салбий таъсир кўрсатаётганини ҳам инобатга олиш зарур.

Таниқли журналистдан «Ижтимоий тармоқ интернет журналистикаси, ОАВнинг бир кўринишими?» деб сўрадик.

— Йўқ-йўқ. Ижтимоий тармоқ ҳеч қачон журналистика бўла олмайд, — деди М.Гусман. — У мулоқот услубига, холос. Албатта, бу меннинг шахсий фикрим. Хонамда мева шарбати ичиб, бўшаган стаканни столга қўйган чоғимда бир ҳамкасбим уни суратга олиб фейсбукка жойлабди. 15-20 дақиқа ичида 120 дан ортиқ мурожаат ва шарҳ келди меннинг электрон манзилимга. Унда «бўшаётган стаканга тикилган Гусман нималар ҳақида ўйламоқда» деб ёзилган. Наҳотки, шу журналистика бўлса!?

Москва давлат университети журналистика факультетининг декани, профессор Елена Варганова журналистика фанини ривожлантиришда Ўзбекистон университетлари билан илмий-амалий алоқаларга ҳар доим ҳам эҳтиёж бўлганини таъкидлади экан, ҳамкорликда тадқиқот ишлари олиб бориш, долзарб мавзуларда медиаконференциялар, ўқув-семинарлар ташкил этишдан манфаатдор эканлигини билдирди. — Биз Ўзбекистон Миллий университети журналистика факультети билан яқин алоқада бўлган эдик, энди ўша ҳамкорлигини мустақамлаш вақти етди, — деди Е.Варганова.

Дарҳақиқат, қайси қитъа, қандай давлатда бўлмасин, журналистика умумжаҳон амалиётдаги ҳолислик, ҳаққўйлик, ишончлилик каби демократик тамойилларга асосланган тизим бўлиб қолаверди. Ахборот майдонидagi шериклар билан ҳамкорлик қилиш эса соҳа ривожининг омилларидан биридир.

Муҳаммаджон ОБИДОВ,
Ўзбекистон журналистлари ижодий уюшмаси
Фаргона вилояти бўлими раиси

► ПУБЛИЦИСТ КУТУБХОНАСИ

Қўлига қалам тутишни биладиган кимса истаганча китоб чиқариши мумкин ва унинг сира ёмон томони йўқдек кўринади. Ахир, китобнинг кўпайгани яхши-да! Иккинчи томондан эса, «ўша чиқаётган китобларнинг савияси қандай, улар ўқувчисини топаётганими ёки шунчаки муаллиф ва унинг яқин қариндошлари, дўст-биродарлари учунгина қувончли ҳодиса бўлаётганими?» деган саволлар кишини ўйлантиради.

ЁШЛАР НАЗДИДА ВАТАН МАДҲИ

Мана шундай вазиятда бирор ўқиш китоб қўлингга тушиб қолса, қувонасан, киши. Яқинда «Академашар» нашриёти томонидан чоп этилган, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида тақдими бўлиб ўтган «Сени яхши кўрамыз, Ўзбекистон!» (халқ шоири Иқбол Мирзо лойиҳаси асосида дунёга келган тўпلامдаги ижодий ишларни Фарҳод ҳаммадан, масъул муҳаррирлар Уктам Мирзаёров, Бахтиёр Хайдаров ва Бехзод Қобулов) номли ёшлар китоби ана шундай китоблардан бўлибди.

Ҳали ёшларнинг сиёҳи қуримай, китобга кирганларнинг қувончи бир томон бўлса, ижодкор сифатида аллақачон шаклланган навқирон авлоднинг дилдан сўз қалбга умид бағишлайди. Шу ўринда Жасур Кенгбоевнинг «Манглайи ярқираган халқ» мақолаидан бир парча келтирсам: «...Бир умр даладан чиқмай меҳнат қилган ота-бобомизнинг нега қосади оқармаган? Бу саволнинг жавоби оддий: уларнинг эрки қўлида эмас эди. Ҳамма меҳнат қилиш шарт, лекин меҳнати ҳузурини кўра олмайдди. Ҳамма нарса давлатники — марказники. Тонналар пахта етиштириб, Аломат айтаётган, ўз ёстиғига бир доғуч пахта тополмас эди...» Фарҳод Жабборовнинг «Оқимга айланаётган оқин» идаги «Қайси бахши ҳақида ётайин?» — десам «Сурхонга боравер, халқнинг ўзи айтади», — дейишди... Сўфи Оллоёр жамғармаси раиси Рашид Мирзаев бахшининг таърифини келтириб: «Чавандоз ва поёновларга ўхшаб бахшлар ҳам сал кўтармароқ келади. Кейин одам танлайди. Тилини топмасангиз, гап қўймай ўтираверди», деган жумлалар инсон табиатидаги битмас-туганмас хосликини ифода этади.

Замонамиз қаҳрамонлари ким? Улар — мамлакатимизнинг дунёда ўз ўрнини мустақамлаб боришига, халқ турмуши фаровонлигига жон қойибди хизмат қилаётган катта кичик юртдошларимиз. Ўзбекнинг гурурини янада баланд кўтараётган,

юрт шаънини ҳимоя қилаётган ёхуд қайси соҳада бўлсин, ўз бурчу ва зифафаларини сийқидилдан адо этаётган кишилардир.

Элмурод Нишоннинг «Дунёга бўйлашган ўзбек ўғли» мақоласи халқимиз, миллатимиз факри бўлган юртдошларимиздан бири — таниқли футбол ҳаками Равшан Эрматов ҳақида. Муаллиф ўз қаҳрамони тимсолида инсон тақдирини, миллий гурур ва ифтихор туйғуларини қаламга олади.

Истеъдодли ижодкор Бехзод Қобулов «Уста бобонинг даврон» мақола-сида: «Ҳаҳ, отам-а, отажоним-эй... Ҳунарини қўйма, болам, ёт эларга боришдан тийил, ризқинг қўлингга деб бежиз айтмаган экансиз. Савоқнинг забитдан этим увушади, болаларимни соғиндим...», дея қаҳрамони тилидан сўзлашлари ҳаётнинг мушкул йўлларини ёритади. Ёзувчилар уюшмасининг «Биринчи китобим» лойиҳасида чоп этилган «Музаффар тонлар» тўплами муаллифи Санжар Турсуновнинг «Менинг тоғларим» очерки ҳам ҳеч қандай публицистик қопилларга сиймайди. Унда урушга кетиб қайтиб келмаган жангчиларни ёдга олиб, туғилмаган орзулар, ниятлар ва эзгуликлар қаламга олинади.

Фозил Фарҳоднинг «Адирга тўқилган тош», Ориф Толибнинг «Таърифига ташбех топишмас», Акмал Муроднинг «Қуёшдай меҳрибон Ватанинг онанг» мақолалари ҳам ўзига хос.

Тўпلامдан ёш изланувчан қалам-кашлардан Нурилла Чори, Иномжон Абдиев, Севара Алижонова, Бобур Мухаммадиев, Фарҳод Эшмунов, Элбек Эркин, Гузал Матқубова ва Феруза Хайруллаевларнинг ҳам мақолалари ўрин олган. Бироқ булар орасида ҳали ижод йўлини излаётган, машқ даражасидан унчалик кўтарилмаган қораламалар ҳам йўқ эмас.

Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзо «Навқирон қалб изҳори»да ушбу тўпلامни ёшлар китоби деб атасак ҳам бўлади, деганда шуларни назарда тутган бўлса, не ажаб.

Адиба УМИРОВА

► ТАҚДИМОТ

Китоб бағри илмларга тўла муаллим, тарихдан сабоқ берувчи устоз. Мана шундай нодир ҳазинага эътибор бугун юртимизда давлат сиёсати даражасига кўтарилгани алоҳида аҳамиятга эга. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 12 январда қабул қилинган «Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида»ги фармойишининг эълон қилиниши ҳар биримизни қувонтирди. Ушбу фармойиш доирасида амалга оширилаётган тадбирлар эса халқимизда китобга муҳаббат уйғотмоқда.

Мустақилликнинг залворли одимлари

Мана шундай тадбирлардан бири 21 февралда Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази томонидан Чўлпон номидаги нашриёт-матбаа ижодиёт уйи билан ҳамкорликда нашр этилган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Гулом Мирзонинг «Мустақилликнинг залворли одимлари» номли китоби тақдимида бағишланди.

Республикаимиздаги етакчи газета-журналларнинг бош муҳаррирлари, таниқли журналистлар ва тарихчи олимлар, Ўзбекистоннинг энг янги тарихи бўйича жамоатчилик кенгаши аъзолари, талабалар иштирокида бўлиб ўтган тақдимот муҳомамага бой бўлди.

Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист Гулом Мирзонинг «Мустақилликнинг залворли одимлари» номли китоби икки жилдан иборат. Китобнинг биринчи жилди — Мустақиллигимизнинг 25 йиллигига, иккинчи жилди эса — Биринчи Президентимиз Ислам Каримовнинг сўнмас хотирасига бағишланган.

Китобдаги мақола, шарҳ, репортаж ва интервьюларнинг қўйилган жиҳатлари алоҳида эътибор қаратиш лозим. Даврийлик нуқтаи назардан, тўпламга киритилган мақолаларнинг эълон қилинган саналари 1992-2016 йилларни қамраб олади. Ўзига хос истиқбол соломасини акс эттирган ушбу тўпламлар тимсолида китобхонлар мамлакатимиз мустақиллигининг чорак асрлик залворли одимларини яна бир бор синчиклаб ўқиб-ўрганиш имконига эга бўлади.

Мавзу қўламини нуқтаи назардан қарасак, китоблар иқтисодий ва сиёсий, ижтимоий ва ҳуқуқий, маънавий ва маърифий, халқаро ва хорижий мавзуларда мустақиллик йилларида ҳаётимизнинг турли соҳаларида кечаётган ўзгаришларни қиссий уйғунликка мулоҳаза ва муноҳада этиш учун имкон беради. Китобдан ўрин олган мақола ва репортажлар, шарҳ ва интервьюларнинг аксарияти ўз даврида марказий ва маҳаллий газеталарда ўзбек, рус, қozoқ ва тожик тилларида чоп этилганини таъкидлаш жоиз.

Бир қатор мақолаларда давлат ва жамият қурилишига доир масалаларни чуқур биладиган малакали амалиётчи мутахассиснинг нафаси аққол сезилиб туради. Чунки муаллиф истиқлолнинг дастлабки йилларидан бошлаб турли нуфузли лавозимларда фаолият юритган. Айни вақтда у «Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари» журнали бош муҳаррирининг ўринбосари вазифасида хизмат қилмоқда.

— Ушбу китоб Мустақилликнинг қандай бебаҳо неъмат эканини китобсевар юртдошларимиз, аynиқса, ёшларимиз онгу тафаккурини сингдиришда зарур ва фойдали қўлланма бўлиб хизмат қилади. Уни Ўзбекистоннинг энг янги тарихи билан боғлиқ жараёнларни четдан туриб кузатувчи эмас, балки бевосита гувоҳи ва фаол иштирокчиси бўлиб келаётган замондошимиз томонидан ҳаққоний ва ҳолис яратилган маърифий адабиёт сифатида қабул қилиш мумкин, — дейди тадбирни олиб бораган Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази директори, юридик фанлари доктори, профессор Акмал Саидов.

Дарҳақиқат, ушбу тўпламни мамлакатимизнинг олий таълим муассасалари, касб-хунар коллежлари, академик лицейлар ва мактабларда Ўзбекистоннинг энг янги тарихи бўйича факультатив дарсларда ўқиб-ўрганиладиган адабиётлар рўйхатига киритилиши мақсадга мувофиқ, деб ўйлаймиз. Айни чоғда, тўпламдаги мақола, шарҳ ва репортажлар, интервью ҳамда мулоқотларда ўз фаолиятини оддий мухбирликдан бошлаган ва қарийб 25 йиллик ижод ва изла-нишнинг масъуляти, шу билан бирга, шарафли йўлини ўтиб келаётган замондош журналистнинг маҳорат мактаби ўз аксини топган. Шу нуқтаи назардан, мазкур тўпладан журналистика факультетлари, журналистларнинг малакасини ошириш курсларида амалий қўлланма сифатида фойдаланилиши мантиқан асослидир, деган фикрдаимиз.

Шоҳсанам КОМИЛОВА,
«Hurriyat» мухбири

БҮГҮНГИ ЎСМИР ЭРТАГА КИМ БЎЛАДИ?

» ШАРҲ ЎРНИДА

Бу савол ўзини фарзанд тарбиясига, унинг камолига масъул деб билган ҳар бир ота-онани чуқур ўйлантириши табиий. Ўзбек оиласида бола дунёга келса, аввало, унга гўзал исм қўйилади, бешикка беланиб, момоларимиздан мерос бўлиб келаётган дилга хуш ёқувчи саллавлар айтилади. Қарабсизки, бола гўдаклик чоғидан маънавиятимизнинг боқий қашмаларидан баҳраманд бўлиб улғаяди. Бундай бетакрор ва умрбоқий анъаналаримизнинг фарзанд тарбиясидаги ўрни бекиёс эканлигига шак-шубҳа бўлиши мумкин эмас.

Бироқ айрим оилаларда фарзанд тарбиясига етарлича эътибор берилмаётганидан кўз юмиб бўлмайди. Келажагимиз эгаларининг тақдирига эътиборсизлик туфайли айрим оилаларда гоҳида кўнглисиз воқеалар содир бўлиб тургани ҳам бор гап. Бир мисол келтирсам. Пойтахтимизнинг Чилонзор туманида мўъжизига бир компьютерхона бор. Бу ер доимо болалар, ўсмирлар ва ёшлар билан гавжум. У ердан кечки соат ўн-ўн бирларда ўтиб қолсангиз, бир-бирини бепарда сўзлар билан аёвсиз ҳақоратлаётган мактаб ё коллеж ўқувчиларининг шовқинини эшитасиз.

Яқинда кечки саққизлар чамаси ана шу компьютерхона ёнидан ўтиб бораётсам, иккинчи ё учинчи синфда ўқийдиган бир болакай ёпган нонни тишлаганча ўша ерга чопқиллаб кириб кетди. Ҳойнаҳой, бу унинг кечки овқати бўлса керак, деган ҳаёлга бордим. Ёғингарчилик бўлгани учун ҳаво анча совуқ, боланинг эса уст-боши юпун эди.

Иш тартибига мувофиқ, 21:00 да ёпилиши шарт бўлган бу маскан негадир ярим тунгача ишлаётгандай. Ундаги мижозлар компьютердаги ҳар хил ўйинларга азбаройи берилиб кетиб, бир-бирини мазақ қиладилар, баъзан атрофга шовқин-сурон солиди. Ташқаридан ўтиб бораётган йўловчиларнинг эса парвойфалок. Ўнг қизғини, ана шу заълан 200 метрга нарироқда милиция таянч пункти бор. Улар ҳам, маҳалла посбонлари ҳам ўша ердан кунда-кунора ўтиб-қайтишса-да, ҳадеганда тартиб ўрнатилмайди.

Бу ҳам майли. Лекин ўз фарзандининг тарбияси, юриш-туриши билан қизиқмай қўйган, алламаҳалда компьютерхонада ўтирган боланинг тақдиридан ҳавотирга тушмаётган ота-онани қандай тушуниш мумкин? Бола бу вақтда дарс қилиши ёки китоб мутлоаси билан шуғулланиши, телевизорда бирон фойдали кўрсатувни кўриши минг марта яхши эмасми?

Компьютерхона жойлашган ҳудуддаги маҳалла фуқаролар йиғини раисига мана шу саволларни бермоқчи бўлиб борганим, котибам ё маслаҳатчимкин, билмадим, ундан “Бизда воёта етмаганлар билан ишлайдиган комиссиянинг ўзи йўқ. Текинга мушук ҳам офтобга чиқмайди-ку” деган антика жавобни олдим.

Тажжуб, мени қизиқтирган саволга мушукнинг нима алоқаси бор экан? Ёки у каминга юқорида мисол қилиб келтирган беаҳалда нон тишлаб юрган бола ўзининг фарзанди, қариндоши ё қўшиниси эмаслигига қанолат бера олармикан? Бошқача айтганда, МФИда ишлайдиган ходимнинг бу саволга қалтабинларча жавоб беришга ҳаққи борми ўзи? Маҳалла раиси-чи?

Бундай ҳолатлар билан қизиқиб кўриши керак эмасми? Ёки профилактикага нозир-чи? Қачонгача жанжал оқибатида бирон нохушлик содир бўлиши кўтиб ўтириши керак? Эътибор берган бўлсангиз, ушбу мақолани ёзиш жараёнида воқеалар кечаётган маҳалда ёки аҳоли пунктлари манзилнинг кўрсатмадик. Чунки бу каби муносабатлар барча маҳаллаларга хос.

Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йилда қабул қилинган “Фуқароларнинг ўзини ўзи бош-

қариш органлари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қароридан фуқаролар йиғинининг воёта етмаганлар, ёшлар ва спорт масалалари бўйича комиссияси тўғрисида алоҳида банд бор. Унда ҳар бир фуқаролар йиғини қосида ташкил этилиши шарт бўлган комиссиянинг мақсад-вазифалари, мажбуриятлари аниқ кўрсатилган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 30 сентябрда қабул қилинган “Воёта етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида”ги қонунинда воёта етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикасини амалга ошириш билан боғлиқ моддалар белгилаб қўйилган. Демак, шундай экан, қандайдир баҳоналарга ўрин йўқ.

Нима учун бу ҳақда қайғу-раппимиз?

Бу бежиз эмас. Маълумотларга кўра, биргина 2016 йилда жиноят содир этган ёшларнинг 62,2 фоизи айнан бўш вақтини кўчада ўтказиши оқибатида қонун олдида жавоб беришларига тўғри келган. Воёта етмаган фарзанд тарбиясига бефарқ бўлмайдиган ота-оналар, маҳаллалар кўп бўлганида, рақамлар бунчалик юқори бўлмасди. Ёки ҳали ҳаётда ўрнини топиб улгурмаган қанча ёшларнинг пешонасига “сулланган” деган тамга муҳрланмаган бўларди.

Яқинда жиноят ишлари бўйича Олмасор тумани судида воёта етмаганлар томонидан содир этилган безориликка оид бир иш кўриб чиқилди. Ушбу жиноят иши билан таънишиш чоғида маълум бўлди-

ки, Нодир (исмлар ўзгартирилган) исмли мактаб ўқувчиси касб-ҳунар коллежида ўқийдиган Мансурни калтаклаб, унга қаттиқ тан жароҳати етказган. Сабаби, Мансур Нодирнинг опасини интернетдаги “Telegram” тармоғи орқали ҳақорат қилган. Бунга чидай олмаган ука кечалари тўйхоналарда операторлик қиладиган Мансурни излаб топиб, опасидан кечирим сўрашни талаб қилган. Қарангки, сўконгичда ҳам орият бор экан, қиз болага бўйин эгишни истамаган. Ана тўполону, мана тўполон. Камига гувоҳлар ҳам қўшилиб, Мансурни ўртага олиб роса дўппослашган.

Суд жиноят кодексининг 277-моддаси 2-қисми “б” банди билан Нодирга нисбатан бир йил озодликдан маҳрум қилиш тўғрисида ҳукм чиқарди. Энди у тунги 22:00 дан тонгга 6:00 га қадар уйдан кўчага чиқолмайди. Муайян жойларга — кафе, бар, ресторан ва чойхоналарга боролмайди. Мамакатимиз ҳудудидан ташқарига чиқмайди. Қонунбузарни назорат қилиш туман ички ишлар бўлимига ва жамоат тарбиячиси этиб тайинланган маҳалла фуқаролар йиғини раиси зиммасига юклатилди.

Шу уринда табиий саволлар туғилади: аввало, бундай нохуш воқеага шариот яратиб берган ким телефонда “Telegram” тармоғини нима мақсадда очган? У телефонига юборилган бепарда сўзларни нега онасига эмас, укасига кўрсатган? Она билан қиз ўртасида ишонч ришталари узилганми?

Атоқли адибимиз Тоҳир Малик айтмоқчи, “Қайси мактабда ёки маҳаллада, ёки уйда зе-рикиш касали мавжуд бўлса,

ўша ерда ўғричаларнинг, ёлгончиларнинг, зулм сари оғайтган ўзга шумликларнинг туғилишини кутмоқ керак”.

Дарҳақиқат, агар болада зериклиш пайдо бўлса, унинг ҳулқ-атворида ғайритабиий ўзгаришлар юз беради. Масалан, ҳеч нарсани ҳушламайдиган бўлиб қолади. Китоб ўқигиси келмайди, театр, музейлар ҳақида гапирсангиз, юраги сиқилади. Бунинг ўрнига уч-тўртта ўртоғи билан кечалари компьютерхонада ўтириб олиб ҳар хил ўйинлар ўйнашни, кўча сангшини афзал билади. Қарабсизки, ўсмир болалар орасида бебошиқлар, безориликлар, жиноятлар юзата қелади.

Нима учун шундай?

Кузатган бўлсангиз, бундай болалар улғаяётган оиланинг ўзида муҳит издан чиққан бўлади. Ота-она фақат тирикчилик гамида, фарзандининг ўқиши билан эса заррача иши йўқ. Ёки бўлмаса, эр-хотин ўртасида ҳар кун жанжал, боланинг бир дақиқа ҳам уйда ўтиргиси келмайди. Албатта, бундай пайтда ўйинқароқлик болани ташвишдан қутқарувчи энг яхши чорага айланади.

Қимматбаҳо китоблар сотиб олиб берган билан фарзандларимиз ўқимаса, бундан не фойда? Аввало, “ўқишга вақтим борми?” деганга ўхшаш гапларни дастак қилиб олган ота-оналарнинг ўзлари китоб ўқимаса, боласини ҳам шунга даъват қилмаса, муаммони бартараф этиб бўлмас. Бу тоифадаги ота-оналар кунда-кунора тўй-ҳашамларга, чойхона ва ошхўрликларга, қўшнилари билан соатлаб ғийбатлашишга, хориж сериалларини томоша қилишга вақт топишади. Лекин фарзанд учун ажратилган кундалик лаҳзалар келажақда йилларга татигулик қувончли ва бахтли воқеаларга айланишини англаб етишмайди.

Шуқри, мамлакатимизда ёш авлод учун кенг шароит ва имкониятлар яратилмоқда. Бунинг натижасида кўп ўқиб-қизларимиз фан-таълим, маданият ва спорт соҳаларида юксак чўққиларга эришмоқда. Бу нафақат бир оиланинг, балки бутун халқимизнинг ютуғи, фахридир. Бас, шундай бўлган, ҳеч биримизнинг фарзанд тарбиясига бефарқ бўлишга асло ҳаққимиз йўқ.

Гўзал МАЛИКОВА,
“Hurriyat” мухбири

» БУ ТУРФА ОЛАМ

Д витамини қандай хусусиятларга эга?

Халқаро тиббиётчилар жамоаси Д витаминининг янги хусусиятларини аниқлашди. Мазкур витаминни мунтазам (ҳафтада бир мартадан кам эмас) истеъмо қилганда, юқори нафас органларининг юқумли касалликларга чалиниш хавфи икки баробар камайар, шунингдек, бундай касалликлардан йилга дунё бўйича уч миллиондан кўпроқ киши ҳимояланган бўлар экан. Айниқса, организмда Д витамини таъқислиги борлар учун бу низоҳатда зарур, дейди мутахассислар.

— Ҳамкорлиқдаги ушбу тадқиқот илк бор қатъий қарорга келишимизга сабаб бўлди, — дейди Лондон университети профессори Адриан Мартино. — Ҳақиқатан ҳам Д витамини юқумли касалликларга қарши энг яхши восита. Бу тадқиқотда қатнашган дунёнинг турли мамлакатларида яшовчи 11 минг киши натижалари таҳлил қилинганда намоён бўлди.

Д витамини организмда кальцийнинг сўрилиши ҳамда суяк тўқималари ривожига етакчилик қилади. Шунингдек, унинг сут безлари саратони, йўғон ичак, семизлик, юрак касалликлари, руҳий зўриқиш профилактикасида самара бериши кузатилган. Олимлар яқинда аниқлаган яна бир маълумотга кўра, Д витамини (генлар билан бирга) умрни узайтириш хусусиятига ҳам эга экан.

Эллик минг йиллик микроблар “тирилди”

Олимлар Мексиканинг Чиуауа штатидаги кристаллар горида топилган 50 минг йиллик микробларни “тирилтирди”. Бир неча йил

аввал микроблар селенит кристалларидаги суяқлик намуналарида аниқланган эди.

— Улар узоқ вақт уйқуда бўлган, аммо яшашга мойил, — деди НАСАНинг Астробиология институти директори Пенелопа Бостон. — Микроблар горида хос бўлган микроорганизмларнинг таниш турларига ўхшаш, бироқ улардан генетик жиҳатдан фарқланади.

Бостон 2008–2009 йилларда суяқлик намуналарини олган эди. Эндилкида олимлар унинг раҳбарлиги остида ухлатган микробларни лаборатория шароитида “уйғотиш”га муваффақ бўлди. Кристалларнинг ўсиш тезлиги ҳақидаги маълумотлардан келиб чиқиб, микробларнинг ёши аниқланди.

Виртуал ҳужумлар нега керак?

Интернет орқали бўлаётган товламачилик, киберҳужумлар қанчалик ташкилот ва инсонлар ҳаётини издан чиқараётган. Ўтган йили худди шундай 62 та товламачилик

дастуридан 47 таси, яъни 75 фоизи русийзабон дастурчилар ёки МДХ вакиллари томонидан яратилгани аниқланди. «Касперский лабораторияси» маълумотлари шундан далолат бермоқда.

Товламачилик дастурларини яратишга нима учун катта эътибор қаратилаётгани ҳозирча номаълум. Эҳтимол, бу Россия ва қўшни мамлакатларда юқори малакали дастурчиларнинг қўлиги билан изоҳланар. Дастурлар жабрланувчиларнинг “Windows” ёки браузерга кириш имконини блоклаб қўйиб, уни қайтариш учун тўлов талаб қилган.

“Телеметрия” маълумотларига кўра, сўнгги 12 ойда товламачилик дастурларидан фойдаланилган ҳужумлар сони сезиларли даражада ошган. Ўтган йил бошида компьютерларга ҳар 20 сонияда зиён етказилган бўлса, йилнинг охирига бориб, бу кўрсаткич ҳар 10 сонияда қайд этилган. Ҳар 40 сонияда эса бирор бир тижорат ташкилоти товламачилик қурбонига айланмоқда.

Экспертлар 2016 йилда умумий ҳисобда 32 091 та товламачилик дастурини аниқлашган. Маълум бўлишича, уларнинг бари ўша 62 гуруҳ томонидан амалга оширилган. Ташвишли томони, ҳақерлар жамоасида «товламачилик ДТ хизмат тури сифатида» бизнес-моделли кенг тарқалмоқда.

Компьютернинг яна бир янги авлоди

Хитойлик мутахассислар 2018 йилгача ўта бақувват компьютерни яратилиши режалаштирмоқда. Лойиҳа раҳбари Мэн Сяньфэйнинг сўзларига қараганда, “Tianhe-3” деб номланувчи ишлан-

ма ўзига ўхшаш қурилмаларни орта қолдириб, дунёдаги энг илғорига айланади. Яъни ўтган йили ноябрда энг бақувват компьютер деб эълон қилинган “Sunway TaihuLight”дан бир неча ўн марта устун бўлади.

Ушбу машинадан оқсиллар жойлашувининг тузилмаси ва кетма-кетлигини таҳлил қилишда, ген муҳандислигида фойдаланиш кўзда тутилмоқда.

Янги қурилма фақат миллий технологиялар асосида яратилаётган ва 2020 йилгача лойиҳавий режимда ишлашга тайёр бўлади.

Муҳаммадали
МАМАДАЛИЕВ

Интернет материаллари асосида
Х.АҲМАДЖОНОВА тайёрлади.

» ЖУГРОФИЙ САЁҲАТ

Бир сайёх иккинчидан сўради:
— Биласизми, дунёда шундай жой мавжуд: суви тиник, табиати ҳузурбахш, ҳатто тузли кўллари бор...
— Йўғ-е, эшитмаган эканман.
— Рост. У ерда дунёдаги ягона тузли меҳмонхона ҳам бор экан...

Жанубий Американинг марказий қисмида жойлашган бу давлат шимол ва шарқда Бразилия, жанубий-шарқда — Парагвай, ғарбда — Чили ва Перу, жанубда Аргентина билан чегарадош. Бу давлатнинг номи Боливия.

Аҳолиси 10 миллион кишидан ортиқ, (2012 йилги маълумот), ҳудуди 1 098 581 километр квадратдир. Жанубий ғарби Анд тоғлари билан ўралган. У ерда Титатика тоғ кўли бўлиб, сайёҳлар эътиборини тортаядиган гўзал масканлардан саналади.

Қалай, вольфрам, сурма, рангли металллар қазиб олиш бўйича дунёда етакчи ўринларда туради. Маданий ўсимликлардан картошка, шолі, бошоққиллар, шакарқамш ва қаҳва етиштирилади.

Агар кўнглингизда ушбу диёрга саёҳат қилиш истаги туғилган бўлса, бунинг учун йилнинг май — октябрь ойларини мулжаллаганингиз маъқул. Дейлик, август у ерда саёҳат қилиш учун идеал вақт, негаки, бу пайтда Боливияда табиат янада мусаллоҳ, кўркам бўлади.

Шаффоф кўللар, тоғли водийлар, тузли ботқоқликлар ва дарёлар мамлакатини янада гўзаллаштириб кўрсатади. Майдон тахминан 8500 километр квадрат бўлган Титатика кўли энг кўп сайёх жалб этадиган объектлардан биридир. Сабаби — бу кўлда дам олувчилар ажойиб манзаранинг гувоҳи бўлиш билан бирга, даволаниш имкониятига ҳам эга бўлади. Шунинг учун бу кўлни сайёҳлар “завқ кўли”, “шодлик кўли” деб атайдилар.

Боливия шўр кўллари билан ҳам машҳур. Ноёб шакллarga эга тузли уй-

чалар кўринишидаги бетакрор манзара кишини ўзига жалб этади. Дунёдаги ягона тузли меҳмонхона ҳам айнан Боливияда. Бу меҳмонхонада сайёҳлар бир неча кун дам олиш имкониятига эга бўлади.

Бу диёр ҳудудининг 40 фоизи ўрмонлардан иборат. Ванилла, резина дарахтлар ва заъфарон кенг тарқалган. Бу ерда яна шундай ўсимлик тури борки, унинг ранги ва таъми ситир сутини эслатади.

Ла Пас шаҳрида меъморий ёдгорликлар сақланиб қолган. Қизиқувчиларга Динозавр-Марк водийсини кўриш тавсия этилади. У ерда жуда кўп миқдорда динозаврлар-

Сехрли ўлка

нинг улкан излари ва Юра даврига мансуб кўллаб жонивор ва ўсимликлар қолдиғи сақланган.

Ҳар бир халқнинг миллий таомни бўлганидек, боливияликларнинг “хиндуча таомни” машҳурдир. Бу таом картошка, гўшт ва маккажўҳорида тайёрланади. Шунингдек, улар денгиз маҳсулотларидан тайёрланган таомларни хуш кўрадилар. Боливияда кенг тарқалган таомлардан яна бири кабобдир. Гўштига таомларни хуш кўрадилар боливияликларнинг машҳур “мехуа” ва “лохатос” соуслари таомни янада мазали қилади.

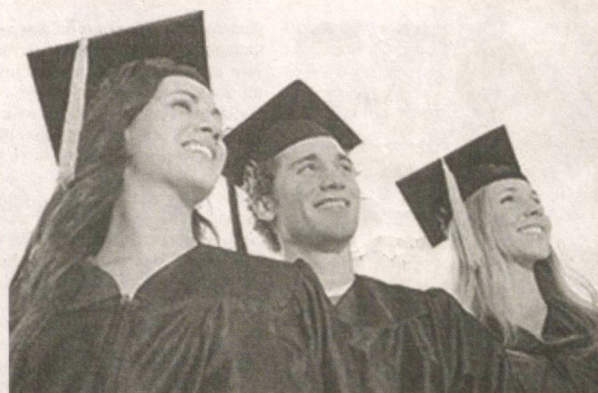
Ресторанларга кирганингизда официантлар

таклиф этадиган таомлардан бири *нике-а-ло-машо* бўлиб, бу сабзавотлар, қовурилган товуқ гўшти, картошка, помидор ва пивездан тайёрланади. Яна бир машҳур таоми саналган *сипаночони* билмаган сайёх бўлмаса керак. Айниқса, мевали *“энсалада-де-фрутас”* салатини барча севиб истеъмо қилади.

Боливияликларнинг чичи ичимлиги машҳурдир. Шунингдек, ресторанида кечки овқат *хуаре* пивоси билан давом этади. Албатта, бундай таомлардан татиб кўрмоқчи бўлганлар чўнтаги тула бўлиши керак, деган одам янглишади. Сабаби — бу мамлакат ресторани арзон нархларда хизмат кўрсатади. Учта ов-

► БИЛМАГАННИ БИЛГАН ЯХШИ

Маърифатпарвар олим Абдулла Авлоний бундан юз йиллар аввал айтган “Тарбия биз учун ё ҳаёт — ё мамот, ё нажот — ё ҳалокат, ё саодат — ё фалокат масаласидир” деган ибораси айни кунда ҳам ўз қимматини йўқотган эмас. Дарҳақиқат, дунё билан бўйлашишимиз учун ёшларимизнинг таълим-тарбияси муҳим аҳамият касб этади.

Глобаллашув жараёнида мамлакатимиз барқарор тараққиётини таъминлашда илм-фан, янги техника-технологиялар ривож муҳим рол ўйнайди. Қувонардиси шуки, мамлакатимиз раҳбарияти ушбу соҳаларга катта эътибор қаратмоқда.

Келгусида ҳам ривожланган

Илон изи каби эгилиб-бурилиб бориб, тоғ ён-бағрида иккига бўлинган, бири Кўргонча дарёси бўйлаб Деҳболо қишлоғигача чўзилган қаровсиз сўқмоқда юриш жон азоби эди. Назардан узоқ сўқмоқни ифоқага келтириш кимнинг хаёлида?

ри воят. Аммо замирида ҳикмат
ормай, шу ерининг ўзида ҳаж
ганлар эса воқеалик бўлган.

ақтлар Фарғонанинг Сўх тумани
Арабистонига бориб келган бир
холос — отанимнинг амакилари.
ини Аво Ҳожи деб атардик. (Сўх
да “аво” — бу амаки, арабча
ўзидан келиб чиққан, маъноси
деб исмлири — Ибни Ямин, ле
к, хуусан, ёшлар номларини Ҳ
р, эҳтиром билан Ҳожи бобо де
а амаким болатик чоғимда анча
ўлган, юзларидан нур ёғарди.
ини йил йллари бўлиб ўтган во
Ҳаж сафаридиги азоб-уқубатлари

— билан йўлга чиққандим, бир ў
— кўзларида ёш айланарди.
қоқ пиёда, гоҳо сувори. Гоҳ ис
қуқ. Йўл ғоят хатарлигини
да — ҳар қаламда бир қароқчи. Ч
да оч-наҳор. Пулсизлик ғами.
ида пул билан ҳам иш битма
н, Хиндистонда кучли одамг
ни суриб, сурилиб тикилинча
тиши, кемага чиқиб олиши м

хам ривожланган мамлакатларда университетларида ва илмий-техник ширкати муассасаларида фаолият кўрсатаётган ўзбекистонлик истеъдодли ёшларни мамлакатимизга таклиф қилсак яхши бўлади. Улар ўз Ватанига келиб, мамлакатимизнинг илм-фан, янги техника, технологиялар, саноат, қишлоқ хўжалигига ва бошқа соҳаларга ривожига ҳисса қўшаётган вақти келди. Ўйлайманки, ушбу саъй-ҳаракатлар жонажон Ўзбекистонимизнинг жуда қўли соҳаларда жадаллик билан олғисилжишига, пировардида, юртимиз равангига ва халқимиз фаровонлигига олиб келади.

фаолиятим урганган-
да қонунбузилиш ҳолат-
лари аниқланса, тад-
биркорлик фаолияти
билан шуғулланиш
ҳуқуқидан маҳрум
 бўламанми?

Тошкент шаҳридан
М.Каримов.

— 2016 йил 29 декабрдаги «Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар қабул қилинганига муносабат билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» Қонунга кўра, Жиноят кодексида киритилган ўзгартиш ва қўшимчаларга мувофиқ тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаятган шахсларга нисбатан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқидан маҳрум қилиш тарзидagi жазо тайинланмади, бундан одам ўлишига ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлган ҳоллар мустаснодир.

? — Тафтиш
ўтаказувчи шахсда
қандай ҳужжат-
лар бўлганда тафтиш
асосли бўлади?

Тошкент шаҳидан
З.Турсунбоева

— Тафтиш ўтказиш учун асос бўлиб хизмат қилувчи қуйидаги ҳужжатларнинг мавжуд бўлиши тадбиркорлик субъектини тафтишдан ўтказишнинг мажбурий шартидир:

- тафтиш тайинлаш тўғрисидаги қарор ёки ақри;
- ваколатли органнинг тафтиш ўтказиш тўғрисидаги буйруғи;
- тафтиш ўтказувчи шахснинг хизмат гувоҳномаси;
- тафтишга рухсат бериш тўғрисидаги махсус гувоҳнома.

Саволларга Адлия
вазирлиги масъул ходими
Ҳ.МАРДИЕВ
жавоб бери

— Ҳиндистонда? — ҳайрон.
У пайтлар Арабистонга Шайх
ни кезиб, Ҳиндистон орқали
кинлигини билмасдик-да.
Ота-бола, ниҳоят, муро
эшигини очиб, Қазбани зиё
— Лекин отам бемор б
Ҳали ёшман, ўн олти-ўн етт
ган

– Нима?
– Иншооллоҳ
Қўшни кўнгл
Мақкаи мукарр
– Ҳозирлик
Қўшни қулоқ
Нуруллоҳ ҳо
ва бошқа тўло
беҳораҳол кўш

Каерга борай, нима қилай
“Хеч қаерга боришнинг
дедилар отам. — Ёнимда ў
қайтаринг”.

“Нима?” — дедим даҳшат
“Мард бўлинг. Кейин... ха
жидга бориб ватандошларим
“Далажон, ҳўрқитманг! —

жати йўқ, —
ринг, калима
да.
беринг. Мас-
га айтинг”.

“Сиз ватанга қайтинг. Ал...
Девор тагида бандаликни
дадамнинг жағларини бо
югурдим. Йиглаб-йиглаб...
Қайтиш керак. Яна йўл аз
Оқ донини дарида ичи

га, кайтинг!"
жо келтирган
аб масжидга
и.
кетган. Ҳаж

Оқ подшо даврида чики
амакимиз, орадан бир неча
лар даврида Сўхга қайтадил
ланади: қаерда эдинг, мул
лар қилиб юрдинг?
Ҳожи амакимизни қам
Совуқ минтақаларидан бир
тини ўтадилар. Музлаб, ака
ли оёқлари

Ривоят қилин-
ҳам Маккага б-
бир неча фақир-
Маккаи мука-
ранинг мубора-
ҳамиша очиқ-
тонасига бош-
сарфароз яши-

Шукр, бошқа замонда яша-
марота муворак Каъбонан
ҳам бор. Интигилан толе ё
Такрорлаб ҳаж қилиш - м
мати, албатта. Аммо (худо)
лоҳ ҳожи Абдуллоевнинг ш
ти бўлса-да, ундан фойдала
мукаррамадан, Қўқондан
қўрғани келган қўшнилarda
- Ҳажлари қабул бўлган
деди уни меҳр билан бағри
Сизга ҳавас қилан, тасал
жойларни қўриш, Маккатат
этиш бизга ҳам насиб қилса
- Насиб қилади, - деди Н

миз. Бир неча
авоф қилган
нуручилик ало-
матли) Нуру-
чилик имкония-
тади. Маккаи
тағида, уни
ири:
син, илоё, —
босаркан. —
Қанийди, у
лоҳни зиярат
удлоҳ ака.

Муҳаммад ШОДИЙ

► “HURRIYAT” ГУРУНГИ

Илм ва одоб — инсон зийнати

Ўзбекистон маърифатпарварлар жамияти раиси, тарих фанлари доктори,
профессор Убайдулла УВАТОВ билан суҳбат

— Буюк аллома Маҳмуд аз-Замахшарий “Эй инсон фарзанди, сен илми ва адабли бўл. Илм ва адаб сенга мушфиқ отандек бўлсин” деган экан. Шарқда азалдан китоб кўрган одамларнинг илми ва амали бир бўлган. Аммо бугун замонавий билимларни мухта эгаллаётган айрим ёшлар адаб масаласида бироз хомдек... Майли, зоҳир кўриниш майда гандир, аммо қалб тарбияси долзарб масала. Инсон ҳаётида илм нечоғлиқ муҳим? Адаб-чи?

— Илм-маърифат, одоб-ахлоқ масаласи кишилик жамиятида, башариёт ҳаётида ҳамisha алоҳида аҳамиятга эга бўлган. Халқимиз қадимдан элнинг илмли кишиларига ишонган, уларга эргашган. Мисол учун, Ислон дини бизнинг минтақамизда 725—730 йилларда маҳаллий аҳоли томонидан қабул қилинди. Биринчи галда илмли кишилар дин билан танишиб, Қуръони Каримни ўқиб, ҳадисларни ўрганиб, бу нафақат мукддас дин, балки буюк таълимот эканини ўз вақтида тўғри англашди, халққа ҳам тўғри тушунтира олишди. Зиёли, маърифатли инсонлар имон келтириш-гачина эл-улус ҳам Ислонни қабул қилди. Бизнинг бахтимиз шундаки, илмли аждодларимиз ҳақ йўлни танила билишди.

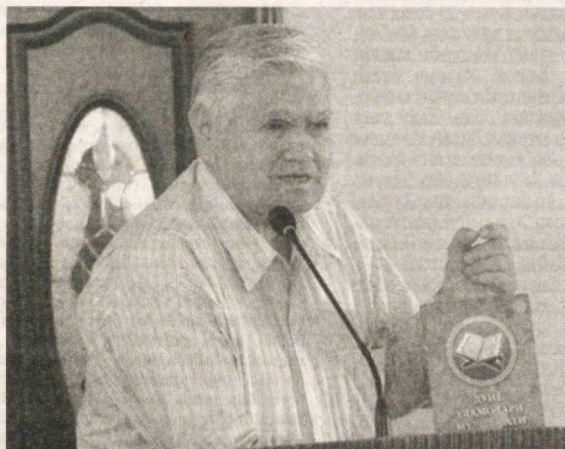
Қуръони Каримда 800 дан ортиқ ўринда илм ҳақида баён қилинган. Илм-маърифат юксак таърифланган. Илмнинг хосияти ҳақида кўплаб ҳадислар бор. “Энг яхши ибодат илм оломқидир” дейилади ҳадиси шарифда. Демакки, илм оломқ ибодат даражасида улуғланган.

Ҳар бир мўмин киши у ким бўлишдан қатъи назар, профессор, тадбиркорми, деҳқонми юрагининг бир бурчида “Менга ҳам жаннат насиб бўлармикан?” деган ўй билан яшайди. Ҳадислардан бирида “Ҳамма нарсанинг бир йўли бор. Жаннатга йўл илм олиш билан эгалланган” дейилади. Гарчи ҳаётнинг турли баҳраларида фаолият юритса-да, илмга ташналик, китобга меҳр бўлган одам, албатта, солиҳ кишидир.

Яна бир ўринда “Ислон — бу илмдир” дейиладики, бунда фақатгина диний билимлар назарда тутилмайди. Эзгуликка бошловчи ҳамма илмларни ўрганмоқ фарзидир. Бизнинг доно аждодларимиз бу ҳадисларга қатъий амал қилганлар. Ислоннинг устунилар илм деганлар. Алоҳида фахр билан айтиш керакки, мусулмон оламида дастлабки мадрасалар бизда очилган. Уларни ўз даврининг университетлари даражасида тушуниш керак. Чунки мадрасада диний таълимот билан бирга, тарих, фалсафа, астронимия, табобат каби дунёвий фанлар ҳам ўқитилган. Бухоро, Самарқанд, Шаш, Термиз, Насаф каби қадимий шаҳарларимизда ана шундай зиё масканлари бўлган. Таассуфки, биз ҳали мадрасаларимиз тарихини тўла талқин қилганимиз йўқ. Уларни ўрганишга аждодлар олдида қарздоримиз.

Мен ўтган асрнинг 70-йилларида уч йил Бағдодда таржимон бўлиб ишладим, яшадим. У ерда чиқадиган “Жумҳурия” газетасида доктор Ножи Маъруф деган олимнинг “Мадрасалар тарихи” номида мақола-сини ўқиб қолдим. Бу мақоладан шундай таъсирландимки, унинг муаллифини излаб Бағдод университетига бордим.

“Мен Мовароуннахрдан келдим”, дея унинг хонасига кирдим. У очик чехра билан “Хуш келибсан” дея кутиб олди-ю, ватаним ҳақида, тарихи ҳақида сўради. Мен у пайтларда ёш эдим, зоҳиргидек тўлиқ маълумотларга эга эмасдим. Шу суҳбатда доктор Ножи Маъруф “Биринчи мадрасалар сизлардан очилган” деган эди. Бу сўздан шунчалик фахрланган эдимки, буни шунчаки таърифлаб бўлмайди.

Дарвоқе, одоб ҳақида. Абдуллох ибн Муборак ал-Марвазий (736—798) деган аллома ҳақида ўқигандирсиз. У Турк-манистонда туғилган, аммо умрининг кўп қисми Самарқанд ва Бухорода ўтган. Қашқарнинг Муборак туманида мутафаккирининг рамзий қабри бор. Имом Бухорий, Имом ат-Термизийлар ундан ҳадислар ривоят қилишган. Шу аллома асарларидан бирида “Мен илмни йигирма йил ўргандим, одоб-ахлоқни эса ўттиз йил” деган экан.

Донишманд аждодларимиз маърифат ва ахлоқни эгиз тутишган. Мисол учун, буюк аллома Ал Ҳаким ат-Термизий (820—932) маърифатлилик ва донишмандликни тоза ҳулқи билан беазаган инсон бўлгани тарихий манбаларда кўп қайт этилган. Унинг таълимотида қалб мусоффолиги масаласига жиддий эътибор қаратилган.

— Аммо тарбия мураккаб дегани эмас. Имом Бухорий ҳазратларида ўша пайтлардаги Бухоро амири Халид ибн Аҳмад Зухрий вакил жўнатиб “Менга ва фарзандларимга “Жомеъ ас-Саҳийҳ”, “Тарих” ва бошқа китобларни езишни олиб келиб, ўқиб бериң” дейди. Имом Бухорий у ерга боришдан бош тортидилар. Сўнг амир ана вакил юбориб, бошқаларга қўямасдан унинг фарзандларига алоҳида дарс беришини сўрайди. Аммо ана рад жавобини олади. Ўша даврда Бухорийни ўзгартиришда, таъбир жоиз бўлса, амирча нисбатан ҳурмат-сизликда айбалаганлар ҳам бўлган.

— Шарқона тарбия дегани ҳақ-ноҳақнинг олдида бош эгиб туравериб, нотўғри ишларда ҳам ройиш бериш эмаслигини ҳам унутмаслигимиз лозим. Бизнинг ахлоқимиз иймон билан, виждон билан, қатъий ҳаёт позицияси билан боғлиқ масала. Ўзбекона тарбия одобсизлини одоб билан енгишни ўргатади. Яъни баҳс-мунозараларнинг ҳам гўзал қоидалари борки, бу фарблаг арзимаган нарсаси алоҳида ҳисоб қилинган. Бизда эътироз билдирмоқда ҳам, биринчи рад этмоқда ҳам одоб билан ёндашилди. Бунга тарихий мисоллар жуда кўп.

Ал-Бухорий билан боғлиқ воқеага келсак. Авваламбор, тарихий воқеани тўғри талқин қилиш жуда муҳим.

Имом Бухорий узок йиллик сафардан сўнг она юртига қайтган, ўз ҳисобидан катта раббот, замонавий тилда айтганда катта мажмуа қурдиранди. Унинг таркибида мадраса, масжид, ошхона, меҳмонлар учун турар жой каби бинолар бўлади. Шу қурилишда ҳазратнинг ўзлари ҳам бевосита қатнашди. Ҳа, энди, булар имом Бухорийдек улуг зот шахсияти олдида майда гаплар. Хуллас, шу жараёнда амир Халид ибн Аҳмад Зухрий вакилини юбориб, Имомдан ҳузурга келишини сўрайди. Ўша кунларда алломалар ҳадис эшитмадан деб келадиганларнинг охири йўқ эди. Бу ёқда қурилиш авжида. Хуллас, Бухорий боролмаслигини, агар амир истаса келишини, унга баҳону дил сабоқ бера-жагини айтади. Аммо ўртада-

ги вакиллар бу жавобни жуда кўпол тарзда амирга етказишди. Бироз вақт ўтгач, Аҳмад Зухрий яна вакил жўнатиб, фарзандларига алоҳида илм беришини сўрайди. Аммо Бухорий ҳар бир инсон ким бўлишдан қатъи назар, илм олишга тенг ҳақли эканини чиройли тушунтириди ва тақлифни рад этади. Буни қарангки, ўртадаги вакиллар яна қўшиб-чатиб амирга жавобни етказишди. Шундан сўнг Бухорийга қарши фитналар бошланиди. Шу воқеа ҳам ал-Бухорий феълларида моддиятдан кўра маънавиятни устун қўйиш, халқ манфаати олдида худбинлик қилмаслик каби фазилатларини кўрсатади.

— Устоз, биз ҳар икки гапимизнинг бирида буюк аждодларнинг авлоди эканимиздан фахрланишимизни айтганимиз-у, таассуфки, улар олдидаги қарздорлигимизни, ворислик бурч-лигини унутиб қўямиз. Уларни том маънода биламиз. Яқинда “Ўзбекистон” НМИУ томонидан чоп этилган “Буюк юрт алломалари” китобини ўқидим. Сиз наирга тайёрлабсиз. Жуда саовоби ва хайрли иш бўлибди...

— Бу китобда Мовароуннахрда яшаб ўтган етмиш нафар мутафаккирининг ҳаёт йўли ва уларнинг оламшумул аҳамиятга эга мероси ва илму урфон ривожига йўлида кўрсатган беқиёс жасоратларига саъй-ҳаракатлари ҳақидаги маълумотлар жамланган. Ҳар бир мақола мавзунини чуқур билдирган олимлар томонидан ёзилган. Ишончли ёзма манбаларга асосланган, тарихий далилларга бой, содда ва раво услубдаги маълумотлар кенг жамоатчилик, айниқса, олий ўқув юртимизда таҳсил олаётган ёшларнинг интелектуал салоҳиятини ўстиришга хизмат қилади. Илм йўлини танлаган ҳар бир талаба улуг алломаларимизнинг қанчалик машаққатлар эвазига юксак мақомларга эришганини билиши керак.

Мисол учун, суҳбат бошида эслаганимиз Хоразм воқеасида тутилган Маҳмуд аз-Замахшарий ҳаёт йўлига бир назар ташласак.

Болалик чоғида, тахминан ўн икки ёшлигида илм олиш мақсадида Бухорога кетаётганда Замахшарий отдан йиқилиб оёғи қаттиқ лат еган. Бунинг устига қаҳратон қиш мавсуми эди. Шифокорлар қанча уринишмасин, беморнинг оёғини кесишга мажбур бўлишган. Шу бахтсиз тасодиф туфайли Замахшарий бутун умри давомида оқсаб, ёғоч оёқда юрган. Шунга қарамай у ўз мақсадини олишмади. Отаси эркак киши эртага рўзгор юкни кўтара олиши керак, жисмонан нуқсонли бўлиб қолган дилбанднинг ҳеч бўлмаса бирор ҳунарни эгаллашини истаб, уни бир тўқувчига шогирдликка бермоқчи бўлади, аммо Замахшарий палари бузрукворидан Бухородаги мадрасага олиб боришини йиғлаб сўрайди. Шундан сўнг ота фарзандининг илтимосини бажаради.

Яна юртимизда туғилиб юв-га етган мутафаккирлардан бири Абу Ҳафс ан-Насафийнинг ҳаёт ва ижод йўлини ўрга-

ниш ҳам жуда муҳим. Насаф шаҳри Абу Ҳафс яшаган даврда илм-маърифатда Мовароуннахрдаги энг йирик илмий-маданий марказлардан бири бўлган. Алломанинг “Китоб ал-қанд” ва бошқа асарларидаги маълумотларга кўра, VIII—XII асрлар мобайнида бизнинг диёримизда уч мингдан ортиқ кўза кўринган муҳаллислар яшаб, фаолият юртишган. Улардан мингдан ортиги Самарқандда, олти юздан ортиги Бухорода яшаган бўлса, тўрт юз нафардан кўпроғининг ҳаёт ва фаолияти Насаф шаҳри билан боғлиқ бўлган.

— Аждодлар меросидан хабардор бўлиш, боболаримиз ҳазинасини авлодлар шўурига етказиш масалаларида ҳам фикрлашсак.

— Китоб олами — бошқа-ча... Ёшлар албатта китоб ўқини зарур! Мутлоаа янгича куч, янгича илҳом беради. Тўғри, соф илмий асарлар ўқилмайди. Мавзунинг қаймоғини, моҳиятини очиб берадиган содда ва муҳтасар шакл топишга эътибор беришимиз керак. Биз бундан бир неча йиллар аввал “Тафаккур” наشريетида ўн китобча (юртимизнинг ўн буюк алломасининг ҳаёти ва мероси ҳақида) ни бир совгабон кичкина кутига жойлаштирилган ҳолда чоп этдик. Ўн минг нусхада чиққан эди. Китобхонлар томонидан яхши кутиб олинди. Қолаверса, маънавият хоналари учун деворий газеталар шаклида мутафаккирларимиз ҳақидаги маълумотлар бериб борилаётти.

Яқинда яна бир хайрли иш бошланди. Энди “Ўзбекино” Миллий агентлиги билан ҳамкорликда мутафаккирларимиз ҳақида ярим соат давом этадиган ҳужжатли фильмлар яратилаётти. Билсангиз керак, Маҳмуд аз-Замахшарий ҳақида “Фасоҳат илмининг султони” номли фильм экранларга чиққан эди. Буюк мутафаккир Ал Ҳаким ат-Термизий ҳақида таниқли шоир ва журналист Эшқобил Шукр сценарийси асосидаги фильм яқин кунларда телеканалларимизда намойиш этилади. Улуг муҳаллис Абу Исо Муҳаммад ат-Термизий ҳаёти ва илмий мероси ҳақида ҳам фильм яратилаётти. Шомшабин ярим соат вақт ажратиб, шу ҳужжатли фильмларни кўрсатиб, аждодларимизнинг қанчалик муайян тасаввурга эга бўлади.

— Минг афсуски, динни ўрганаман деб, шимондан айрилиб қолаётган гўр ёшлар ҳам бор. Дунё ҳаваф қагуллик алломалари бор юрт фарзандларининг йўлдан адалиши жуда янгилик. Навқирон авлодга ислом таълимотини тўғри тушунириш борасида қандай тақдирлариниз бор?

— Энг аввало, оилада фарга қўйсак мақомларга эришгани билан қалб тарбияси, ички, ботиний дунёси билан шугулланиш керак. Ёшларнинг “динни ўрганаман” деб хорижга чиқиши мутлақ нотўғри! Болаларимиз ақидапарастларга ҳўрак бўлмаслиги керак! Улар ёшларни алаоқибат манкуртга айлантириб, кўр-қўрона хизмат қилувчи техника, робот ясамади. Боланигиданоқ фарзандларимизнинг қалб кўзини очишимиз, ҳаётни тўлиқ маънода, бор рангларда тушунириб боришимиз керак. Юртимизда ўндан ортиқ мадраса бор, иккита аёллар учун таълим дарагоҳи фаолият юритаётти. Тошкент Ислон университети, Имом Бухорий номидаги институт бор. Билим оламани, ўрганаман деган одамга ўз юртимизда ҳам шароит бисёр. Унутмаслик керакки, бу юртнинг ҳар бир фуқароси шу халқнинг вакили. Ёшларимиз элни ёмонотлиқ қилишдан сақланиши керак. Улуг аждодларимиз шакллантирган маънавий қиёфага пўтур етмаслиги, балки янада сайқал топиб бориши бугунги авлоднинг илм ва адабига боғлиқ.

Ситора ТОҶИДДИНОВА
суҳбатлашди.

► МУТОЛАА

Таниқли журналист Дилбар Маҳмудованинг навбатдаги китоби — “Ҳалима” деб аталган битигини бир нафасда ўқиб чикдим десам, ажабланманг. Мазкур асар юртимизнинг истеъдодли шоираси Ҳалима Худойбердиеванинг ҳаёти, ижодий фаолияти, таъбир жоиз бўлса, тақдири ҳақида. Уни варақларан китобхон, айниқса, ёш ижодкорлар ўзига жуда кўп сабоқ олиши мумкин.

Ҳаёт ва ижод сабоғи

Сўзимиз аввалида таъкидламоқчи бўлган жиҳат шуки, азалдан пок-ният, соф муҳаббат, ибратли ҳаёт гоёларини улуг-лаб келиш орқали қалами қайралган Дилбар опамиз ўз қаҳрамонига чексиз меҳр билан ёндашган. Китоб ўқиган ўқувчи қалбига ҳам шу меҳр сингиб боришига ишонамиз.

Энди китобнинг ном-лаини ҳақида. У бир сўзда “Ҳалима” деб аталган. Шу каломнинг ўзида ҳамма гап айтилгандай. Сиз шоиранинг кундалик турмуши ҳақида билимоқчимсиз, унинг ҳароратли сатрлари яратилишида қандай турткилар сабаб бўлганига қизиқсизми, ижодкорнинг издошлари ҳақидаги маълумот керакми, марҳамат, ҳаммасини “Ҳалима” китобидан топасиз.

Орамизда чин маънода жасорат кўрсатаётган кишилар бор-ку, лекин уларнинг илғаш, эл-юртга намуна қилиб кўрсатиш ҳаммага насиб қилавермайди. Наманганда Қумушхон Салоҳиддинова деган аёл ўзи ишлаган ботчада 20 нафар болани фалокатдан қутқариб қилибди-ю, ўзи ногирон бўлиб қолибди. Унинг жамоатчилик олдида муносиб эъзозланиши ҳақида ҳеч ким ўйлаб кўрмайди. Фақат китоб муаллифи ва Ҳалима Худойбердиеваннинг бир неча бор фаоллик кўрсатиши туфайлигина замонамиз қаҳрамонига давлат мукофоти берилди, уй қуриб беришди, совға-салом ҳадя қилишди. Журналист ана шундай натижаларга қандай эришгани ҳусусида муфассал ҳикоя қилади.

Ҳалима опа иштирок этган давра ҳаммаша гуруллаб ўнхашди. Унинг тафтида инсанга шайхон ҳеч турғиси келмади. Бир шайхон иккинчисини, кейингисини навбатдагисини чақиради. Эсимда, шундай бир мулоқотда Ўзбекистон халқ шоири Ҳалима Худойбердиева аёл ҳақидаги машҳур шеърини, тингловчилар талабига кўра, ўқиганда бутун зал ҳар бандининг охирида келадиган “Сен барибир муқаддасан, муқаддас аёл!” деган сатрини шоирага жўр бўлиб айтишганди.

Элнинг сукулти шоира-си ёш ижодкорлар билан учрашганда қалбда муҳра-надиган гап айтиган экан. Бунинг Дилбар опа ҳам қозога таъсирланган бўлиши мумкинми? Унга қаратилган гаплари шоиранинг қалб ҳайқирини, наъраси дейиш мумкин.

Тошкент банк коллежида ўтказилган учрашув ҳақидаги лавҳа жуда таъсирли чиққан. Мулоқотдаги илгит-қиларнинг интиқлигини кўрсатди. Бу учрашувда уруш ҳақида савол берилган. Андиқроғи, кимдир ҳануз урушни эслаш шартми, деб сўради. Жавобни эшитинг: “Уруш йилларидан биз қанча узоқла-

шиб кетган сари жанг майдонларида, фронт ортида баробар ёнганлар шунча яққолроқ ёнганича қад кўтараверди. Ҳеч бир халқ шунча мулдатда шунча кўп яратувчи, қурувчи қўлларидан жудо бўлгани йўқ”.

Ижодий маҳоратга онд қизиқ гап. Шоиранинг жонибали шеърларидан олам-олам завқ олган ёшлар сўрайди: Ҳалима опа, зўр шеър ёзиш учун нима қилиш керак? Бу саволга бир сўзда жавоб қилиб бўлмайди. Мана, Ҳалима опанинг деганлари: “Мен халқимнинг виждониман, овозиман, умиди, орзу-армониман, шунинг учун қурашаман, денг. Бу гапларни ошқора айтманг, овоза қилманг. У ичингиздаги куч, илҳом бўлсин. Сизни ўй-қудан уйғотувчи, қурашга чорловчи туйғу бўлиб қалбингизда яшасин”. Бу тиллога тенг маслаҳат эмасми?

Китобда Дилбар опанинг Турсуной Солиқова, Ҳалима Худойбердиева ва опанинг қизи Камола иштирокидаги суҳбатлари мароқ билан ўқилади. Аёл қалби. Ўзбек аёлининг ҳаётдаги ўрни. Ойлада-она барча эзу фикрларининг манбаи эканлиги, ҳаётда инсониятнинг поклиги унинг умр йўлларини ёритиб туриши ҳақида гурун қилишган.

— Мен Ҳалиманинг фарзандлари қандай инсонлар бўлиб етишганини, деб юрдулим, — дейди Турсуной Солиқова. — Шу Камоланинг ўзи ҳаммасига татийди. Биздан нималарнидир билгиси, ўргангиси келаяти, бу яхши фазилат. Исмнинг бекорга Камола деб қўймаган эканман, қизим.

Китобда Турсуной опанинг ахлоқий-тарбиявий публицистика жанрини ривожлантиргани ижодкорлар томонидан эътироф этилгани тилга олинади. Бунинг қарангки, бутун шу қайларни ўтган замон феъллида ифодаляпмиз, бир умр ёниб ижод қилган шоира бутун орамизда йўқ. Дилбар опа китобнинг бошқа лавҳаларида ҳам Турсуной Солиқованинг ёрқин сиймосини ёдга олгани китобхонга таскин бўлади.

Ҳалима Худойбердиеванинг шогирдлари устоз дийдорига келган лавҳалар ҳам мароқ билан ўқилади. Шоирага ихлос қўйган ижодкорлар янги ёзган ижод намуналаридан ўқиб беришди, айрим ҳолларда Ҳалима опанинг ўтти сатрларини бир-бирларига баҳам қўришди. Бу гурунларни қузатиб турган муаллиф ўз кўнгида тутилган туйғуларни қозога туширади: “Ҳайрат — ижод илдири. Ҳамма яхши нарсалар ҳайратдан туғилади. Шоиранинг ҳайқирини ижоди ўз муҳлисларини ҳам ҳайратга солиб келмоқда”. Бундай учрашувлар Ҳалима опанинг уйда бўладими ёки “Ягона”, “Наврўз” тантаналар уйда ўтказилгани — ҳар қандай жойда Бибибора Тўрובה, Зебо Мирзо, Зулфия Қуролбой қизи, Ибодат Ражабова, Гулжамол Асқарова, Зумрад Ваҳובה, Дилфуза Шомаликова, Ойгул Сунодиқова, Ирода Умарова, Дилором Абдурахмон, Салтанат Шодиева, Гулнара Раҳмон, Усмон Бек, Моҳинисо Камолова, Гулноз Муминова, Ҳаёт Шодмон, Шодмонкул Салом, Гулбаҳор Ортиққўжае-

ва ва бошқа шогирдлар устоз олдида имтиҳондан ўтишди. “Эна дарё”дан илҳом, қувват олишди. Баъзан шундай бўлади: шогирдлардан кимдир юбилей ўтказадил, у ерда иштирок этган устоз тадбирнинг бош қаҳрамонига айланади. Бу ҳолдан юбилейнинг хурсанд бўлганини айтмайсизми?

“Ҳалима” китоби севиқли шоиранинг юлдузли онларидан ташқари, ҳаётининг танг дамлари ҳам ёритган. Айниқса, Ҳалима опа Бухоро сафарига эканлигида саломатлиги хавф остида қолган ҳолатлар акс этган лавҳалари ҳаяжон ва хавотир билан ўқилик. Ўша қалтис лавҳаларда Ўзбек шеърятининг ёрқин юлдузи оғир ҳолатга тушган экан. Яқин инсонларнинг сая-ҳаракати билан, аввало, Яратганининг инъоми туфайли шоиранинг дардан фориғ бўлади. Ана шу ҳолатларни муаллиф юрагидан ўтказиб ёзганлиги учун кўзда ёш билан ўқишга тўғри келди. Опанинг саломатлиги яхшилانганда Д.Маҳмудова ёзди: “Сўзлан қаср қўрган одамга талофат етмайди”.

Ушбу китоб охирида қолган кунларда муаллиф Ҳалима Худойбердиеваннинг кейинги чорак аср мобайнида қозога туширган публицистик мақолалари билан танишди. Дафтар ичидаги ёзувлар шунча вақт ўтганига қарамай, “бўбүлдек хониш қилар, гўё сиёҳи қури-маган сатрлардек ўтти, гул-хандек ловуллаб туралди”. Буларни халқ шоирасининг қўлёмалар дафтаридан хамир училган патир сифатида тақдим этади.

Уларда мустақиллик қадри, она тилимизнинг бой ўтишга эгаллиги, ижодкорнинг жамият олдидаги масъулияти, азалий қадриятларнинг қайтиб келётгани, шоиранинг шеърятлиги қаш-фиёлари туфайли бўлган омилар ҳақида ёзилган ўтти чиқишлар ифода этилган.

“Ҳалима” китобининг охириги қисмида фалсафа фанлари доктори, профессор Тилаб Маҳмуднинг шоиранинг “Буюк қўшлар” китоби ҳақида дил изҳори баён этилган. Алоҳида санимият, чексиз меҳр билан ёзилган ушбу чиқиш билан танишиб чиқиди алабий жамоатчилигимиз ўз вақтида Ўзбек шеърятинида рўй берган муҳим воқеанинг муносиб баҳосини бермаган экан, деган фикрга келидик. Наҳот адабий танқидчиларимиз, адабиётшуносларимиз шунчалик бефарқ бўлишса. Дилбар опанинг ёзишча, шоиранинг бу китоби чиққан пайтда таниқли шоирлар, адабиётшунослар тан беришган, қойил қолишган. Асосан оғзаки эътирофлар. Шулар ҳақида муфассал мулоҳазалар, эҳтимол, эълон қилинган бўлса, биз беҳабар қолган бўлишимиз мумкин. Кўнгида тутилган гапни айтганимиз учун айбламасиз.

“Ҳалима” китобини ижод оламидаги зиёлилар, айниқса, ёшлар ўқиб чиқишларини тасвия этардим. Ундан олинган ҳаёт ва ижод сабоғи ҳаммамизга асқотини турган гап.

Шухрат ЖАБОРОВ,
Ўзбекистон
Республикасида хизмат
кўрсатган журналист

